

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Kristi Tikkerbär

**VILJANDI LINNA TÄISEALINE
KOGUKONNALIIGE KOOLIVÄGIVALLA
MÕJUTAJANA**

Lõputöö

Juhendaja: Anu Aunapuu MA

Pärnu 2016

Soovitan suunata kaitsmisele .....

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud "....." ..... a.

TÜ Pärnu kolledži Sotsiaaltöö korralduse osakonna juhataja

Anne Rähn .....

(osakonna juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Ülevaade koolivägivallast	7
1.1. Koolivägivalla olemus, mõiste ja mõju.....	7
1.2. Koolivägivalla osapooled.....	9
1.3. Koolivägivallaaktide viisid ja toimumiskohad.....	12
1.4. Koolivägivalla märkamine, ennetamine ja leevendamine	14
2. Uuring "Viljandi linna täisealise kogukonnaliikme mõju koolivägivallale"	18
2.1. Ülevaade Viljandi koolidest, avalikustatud koolivägivallajuhtumitest ning arvamusavaldustest	18
2.2. Uurimisküsimused, -meetod ja valim	22
2.3. Uurimistulemused	25
2.4. Uurimistulemuste järelused, arutelu ja ettepanekud	34
Kokkuvõte	39
Viidatud allikad.....	41
Lisa 1. Ankeetküsitlus "Viljandi täisealine kogukonnaliige koolivägivalla mõjutajana"	47
Summary	51
Lisa 2. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	55

SISSEJUHATUS

Viimastel aastatel on hakatud suuremat tähelepanu pöörama koolivägivallale, selle tekkepõhjustele ja ennetamisele. Koolivägivallajuhtumid üle maailma on muutunud sagedasemaks ja tõsisemaks. Kõige traagilisemad koolivägivallajuhtumid on lõppenud surmaga ning antud teema ületab üha sagedamini uudistekünnist.

Õpilased on mõjutatavad ümbritsevate isikute, nende tegude ja arvamusalvuste poolt nii koolis, kooliteel, kodus kui ka internetis. Lähtudes ütlusest, et lapsed on ühiskonna peegel, tuleb mõelda vägivalla kasvamise tendentsi jätkudes, kus ühiskonna arengus on tekkinud veaolukord, mis mõju avaldab ning laseb koolivägivallal süveneda ja jätkuda.

Teema olulisus peitub ka tõsiasjas, et lapsepõlves saadud psüühilised ja füüsilised traumad jäävad inimest mõjutama pikkadeks aastateks. Vaimselt tervete ja arenemisvõimeliste isikute abil on võimalik luua tugev ja turvaline ühiskond. Seetõttu on eriti oluline tegeleda laste täisväärtuslikku arenemist pärssivate tegurite kõrvaldamisega varakult, kasutades ennetamisel, toetamisel, teavitamisel ja sekkumisel kõikide ühiskonnaliikmete abi.

Kuna üha rohkem koolivägivalla juhtumeid toimub õpilastel kas kooli-koduteel, õues, ühistes ajaveetmispaikades või internetis, muutub järjest tähtsamaks kogukonnaliikmete roll koolivägivalla ennetamisel, erinevate situatsioonide märkamisel, takistamisel ning nendesse sekkumisel.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada, millisel viisil oleks täiskasvanud kogukonnaliikmel võimalik suurendada oma rolli koolivägivalla ennetamisel, märkamisel ja takistamisel. Uurimistulemused annavad koolivägivalla ennetamise ning tagajärgedega tegelevatele

ja kokkupuutuvatele isikutele (koolijuhid, kohalik omavalitsus) ülevaate, millistena näevad kogukonnaliikmed enda võimalusi ning valmisolekut, märkamaks ja vähendamaks koolivägivalda.

Uurimispiirkonnaks on valitud Viljandi linn, kus on viimastel aastatel toimunud mitmeid julmi õpilastevahelisi ning ka õpetaja surmaga lõppenud koolivägivallajuhtumeid. Arvestades, et seniste meetmete (sotsiaalpedagoogid ja psühholoogid koolides) rakendamine koolide poolt ei ole avaldanud nii suurt ennetavat mõju, et koolivägivald vähenemise märke näitaks, on otstarbekas uurida sekkumiseks võimalusi, mida senini ei ole Eestis rakendatud.

Uurimisülesanded:

- anda ülevaade koolivägivalla uuringutest Eestis, selle osapooltest, võimalikest sekkumisviisidest ning vägivallaaktide levinumatest toimumiskohtadest;
- teostada küsitlus Viljandi linna täisealiste kogukonnaliikmete seas, selgitamaks välja, kuidas nad tajuvad enda rolli koolivägivalla mõjutamises;
- välja tuua uurimuse tulemused, järeldused ning ettepanekud.

Uurimisküsimused:

- Milline on Viljandi linna täisealise kogukonnaliikme roll koolivägivalla märkamisel, takistamisel ning ennetamisel?
- Millistele kvalitatiivsetele tunnustele vastava kogukonnaliikme abil on koolivägivalla mõjutamine kõige tõenäolisem?
- Kuidas on võimalik kogukonnaliikmete potentsiaalset panust koolivägivalla ennetamisel, märkamisel ning takistamisel maksimeerida?

Lõputöö koosneb kahest peatükist, milles esimeses antakse ülevaade koolivägivallast. Alapeateükikides keskendutakse koolivägivalla kohta varasemalt erinevate uurijate teostatud uuringutele, põhilistele aspektidele, osapooltele, vägivallaaktide aset leidmise kohtadele, liikidele ning koolivägivalla ennetamise, leevendamise ning takistamise võimalustele.

Töö teises peatükis antakse ülevaade uuritavast piirkonnast, valimist ning sealsest toimunud koolivägivallast, uurimisküsimustest, -tulemustest, uurimuse protsessist ning meetodikast, analüüsist ning järeldustest.

Uurimuses kasutatavad mõisted:

- Koolivägivald – igasugune situatsioon, kus üks kooli kuuluv isik kasutab teise isiku suhtes tahtlikult füüsilist või psühholoogilist jõudu. (Kõiv, 2006, lk 10) Antud uurimuses tuleb kasutusele mõiste koolivägivald selle kõige üldisemas tähenduses. Mõiste koolivägivald all peetakse silmas nii pikaajalist kiusamist, kui ka ühekordseid ning erinevate osapoolte vahel juhtuvaid vägivallaakte;
- Kogukonnaliige – geograafiliselt piiratud alal elavad või tegutsevad formaalselt organiseerimata isikud (Kogukonnauuring, 2014, lk 6). Antud uurimuses peetakse silmas kogukonnaliikmetena Viljandi linnas elavaid ja/või töötavaid isikuid.

Andmekogumismeetodina kasutatakse ankeeti, kus respondendid vastavad uurija poolt koostatud küsimustele. Poolstruktureeritud ankeetides on küsimused ja vastusevariandid ette antud, kuid esitatud on ka mõningad avatud vastusega küsimused. Avatud küsimuste vastused kodeeritakse ning see võimaldab vastused süstematiseerida ning hiljem analüüsida.

1. ÜLEVAADE KOOLIVÄGIVALLAST

1.1. Koolivägivalla olemus, mõiste ja mõju

Antud peatükis antakse ülevaade koolivägivalla olemusest, selle peamistest tekkepõhjustest, defineeritakse koolivägivalla mõiste ning kirjeldatakse koolivägivalla võimalikku mõju koolilastele.

Kodust saab laps kaasa esmased teadmised, oskused ning tõekspidamised, mis aitavad tal ühiskonda sulanduda. Kuid isiksuse kujunemisest hakatakse rääkima siis, kui laps läheb kooli. Koolil on mitmeid lisafunktsioone peale hariduse andmise. Koolil on oluline roll lapse käitumisharjumuste kujundamisel. Koolist saab laps kindlad kohustused, mille täitmiskohustus omakorda distsiplineerib õpilast ning seab ta ühiskonnas kindlatesse piiridesse. (Auväart, 2000, lk 52-54)

Koolivägivalla üheks peamiseks põhjuseks peetakse puudulikke sotsiaalseid oskusi. Selleks, et laps areneks ühiskonna normidele vastavate põhiväärtustega, peavad paigas olema bioloogilised, sotsiaalsed ning isiklikud arengufaktorid. Bioloogiliste arengufaktorite põhiosadeks on pärilikud ja omastatavad tegurid. Sotsiaalse arengu mõjutajaks on sotsiaalne ja kultuuriline keskkond, milles laps viibib. Lapse isiklikeks arengufaktoriteks on aktiivsus ja õppimine. (Woolfson, C. R. 2004)

Esines aegu, kui koolivägivalda peeti koolielu loomulikuks osaks, aga aktiivsema avalikustamise ning sekkumise tõttu muutus üldsuse seisukoht antud käitumise osas. Tänu juhtumite avalikustamisele hoogustus koolivägivallajuhtumite uurimine ning jõuti ka mõiste defineerimiseni teaduskirjanduses. (Ma & Mah, 2001, p 247)

Koolivägivald on situatsioon, kus mistahes kooli kuuluv isik hirmutab, ähvardab, väärkohtleb või ründab teist kooli kuuluvat isikut. Koolikiusamine on koolivägivalla alaliik, mis on korduv, sihilik, pahatahtlik teguviis kellegi suhtes. (Politsei- ja Piirivalveamet, 2014)

Koolivägivald on tahtlik füüsilise jõu kasutamine kellegi või millegi vastu, seda võib esineda õpilastel või õpetajatel omavahel, õpilase ja õpetaja vahel, õpetaja ja juhtkonna vahel (Kõiv, 2003, lk 12).

Samamoodi nagu teiste vägivalla liikide puhul, võib ka koolivägivald olla kas vaimne või füüsiline. Emotsionaalse vägivalla alaliike: solvamist, narrimist, tagarääkimist, alavääristavat suhtumist, esineb õpilaste vahel enam kui otsest füüsilist vägivalda, ning seda on õpetajatel ja lapsevanematel raskem märgata (Strömpl jt, 2007).

Tervise Arengu Instituudi Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring (Eesti kooli..., 2009, lk 16) toob välja, et koolivägivallal on lisaks muule negatiivne mõju inimese tervisele. Jätkuv vaimne ning füüsiline vägivald jätab jälje inimese tervisele.

Koolikiusamist esineb Eestis õpilaste seas sagedamini kui enamikus HBSC (rahvusvaheline kooliõpilaste tervisekäitumise uuring) uuringus osalenud riikides. Vähemalt 2–3 korda kuus on koolikiusamist kogunud iga viies poiss ja kuues tüdruk. (Eesti kooli..., 2012, lk 21)

Sagedase vägivalla ohvritel on sageli kehvemad hinded, esineb rohkem põhjuseeta puudumisi, koolist väljakukkumisi, madalat enesehinnangut, isoleerituse tunnet, depressiooni ning enesetapukatseid. (Dupper, 2013).

Eesti ühes suuremas linnas tehtud uuringu tulemused näitasid, et hirm koolivägivalla ohvriks sattumise ees on õpilaste seas üks suuremaid põhjuseid koolist puudumiseks (Aimre & Traat, 2004, lk 6-8). Eesti kooliõpilaste enesetappude suur arv näitab, et põhjuseid tuleb otsida nii koolist, kodust, kui ühiskonnast laiemalt (Kirch, 2015). Enesetappude tõttu jätab oma eluga hüvasti Eestis aastas keskmiselt 17 kooliealist last. (Loonet, 2014)

Remnjonova (Remnjova, 2014, lk 61) teostatud uuringus koolivägivalla mõjust lastele sai kinnitust, et vaimne vägivald võib põhjustada depressiooni, probleemset käitumist ja ennasthävivat käitumist. Ohvrid tundsid end väga halvasti, üksikutena ja abitutena. Kui aga ohvrit viidi endast pidevalt välja, võis ohver muutuda ise vägivaldseks. Nii erinevate uurijate kui ka valimis osalenud õpilaste ja õpetajate arvamus ühtis asjaolus, et sagedas ja jätkuv kiusamine võib viia lapse enesetapuni.

Mitmetes teostatud uuringutes lapsepõlve kohta tuleb välja lapsepõlvetraumade jääv mõju isiksuse arengule, tervisele ning sellest tulenevalt ka isiku hilisemale heaolule ning hakkamasaamisele. Seetõttu ei tohi märkmata jääda ükski hädasolev laps. ÜRO lapse õiguste konventsioonis on sätestatud laste õigused, mille hulgas üks olulisemaid on turvaline kasvukeskkond. Kuigi teostatud teaduslike uuringute tulemused ning meedias avalikustatu juhivad tähelepanu sellele, et paljud lapsed on sunnitud elama ilma tagatud baasturvalisuseta. (Soo, Ilves & Strömpl, 2009, lk 4)

Lapsena kiusamise ohvriks sattunud esineb rohkem vaimseid häireid, sh. depressiooni, ärevust ning enesetapumõtteid. Artiklis kajastatud uuringust selgub, et kiusatavate haridustase on madalam, neil esineb probleeme suhete loomisel ning üldine elukvaliteet on madalam. Meesterahvaste seas on rohkem töötuid ja töötavate meeste töötasu on madalam. (Effects..., 2014)

Ühiskonna jaoks on äärmiselt oluline, kuidas ja kuhu kasvav põlvkond areneb ning milliseks kujuneb tema panus oma pere, kogukonna ning riigi jaoks. Seetõttu on tähtis hinnata igat last ning üheskoos muuta laste kasvukeskkond võimalikult turvaliseks.

1.2. Koolivägivalla osapooled

Igal inimesel on tavaliselt rääkida lugusid kooliajast, kus tal oli kokkupuude koolivägivallaga. Kogemused varieeruvad vastavalt kantud rollile – kiusaja, kõrvalseisja või kannatajana. Leidub inimesi, kes suudavad neid lugusid rääkida ilma suuremate emotsioonideta, kuid teistel võivad nende juhtumitega minevikust seostuda väga valusad mälestused või hingelised traumad.

Esineb ekslikku arvamust, et vägivallasituatsioon on kahe inimese vaheline, kuid tegelikult on sellesse protsessi sageli kaasatud kolm osalist: kiusaja, ohver ja kõrvalseisja. Kõikidest nimetatud rollidest võib esindatud olla rohkem kui üks osaleja. Koolikontekstis võib kiusajaks ja/või ohvriks olla kooliõpilane, õpetaja, koolitöötaja või muu kooliga seotud inimene. Pealtnägijaid jaotatakse otseseks või kaudseks kiusamise tunnistajateks (Sullivan jt, 2004, lk 16).

Fox ja Boultoni poolt teostatud uuring (2005, lk. 313) näitas, et nii kiusajatel kui ka ohvritel esinevad puudujäägid sotsiaalsetes oskustes ning sellest tulenevalt on neil keeruline toime tulla erinevates suhtlemisolukordades ja igapäevaelus esile kerkivates probleemsituatsioonides.

Koolikiusajateks võivad osutada selliste perede lapsed, kelle vanemad vaevlevad sõltuvusprobleemide ja toimetulekuraskuste küüsis. Lastel puudub järelvalve ning vanematel puudub nende tegevuste vastu huvi. Kiusajaks võib osutada ka laps, kelle sõpruskonda kuuluvad lapsed on käitumis- ning sõltuvusprobleemidega. (Markina & Žarkovski, 2014, lk 37)

Laste kiusamiskäitumise kujunemises on üheks olulisemaks faktoriks vanemate eeskuju, nende suhtumine ning teleritest nähtud filmid. Karjudes või füüsilise tegevuse kaudu konfliktide lahendamine vanemate poolt, halvustavad kommentaarid tegevuste ja inimeste kohta ning nähtud vägivaldsed situatsioonid televisioonist annavad lapsele eeskuju kujundamiseks oma käitumisharjumusi. (Kiusamine algab..., 2012)

Perevägivalla tunnistajaks sattunud lapsed käituvad oma kaaslaste suhtes agressiivsemalt kui ülejäänud lapsed ning neil esineb rohkem käitumishäireid. (Bancroft & Silverman, 2007, lk 27)

Laanpere (Laanpere, 2005) arvamuse kohaselt on kõige hõlpsam ära tunda füüsilist vägivalda kasutavat kiusajat, kuna reeglina on nende teod nähtavad teistele. Vanuse lisandudes muutuvad rünnakud tihtipeale vägivaldsemaks ning nende tegevus jätkub ka täisealisena.

Toimunud vägivallasituatsioonide määratlemine võib olla raskendatud põhjusel, et kiusaja väitel oli toimunu nali. Võib juhtuda, et ka kiusatu alahindab olukorda, kuna pealtvaatajad ei taju olukorda keerulisena. (Sullivan, Cleary & Sullivan, 2004, lk 20)

Verbaalse koolikiusamise korral võib see aset leida elektroonilise meedia kanalite ja seadmete kaudu. Kiusamine toimub tavaliselt põhikoolis, kuigi see võib jätkuda isegi gümnaasiumis ning hilisemalt ametikohas. (Bullying vs Violence, 2014).

Kiusamise ohvriks võib sattuda igäüks, kuid üldjuhul osutuvad kiusatuks need, kes erinevad teistest, kas siis oleku, riietuse, õppeedukuse, väljanägemise poolest. Asjassepuutuvate täiskasvanute tähelepanematus tõttu võib kiusamise algstaadium tähelepanuta jääda ning tulemusena võib juhtuda, et kiusatav hakkab teistest eemale hoidma, tundes hirmu, üksindust ja kurbust, mis omakorda põhjustab madalat enesehinnagut. (Hiemäe & Kivisaar, 2011, lk 151)

Analoogsetes vägivallaolukordades tõuseb esile kiusatava suutmatuse oma heaolu rikkuvaid situatsioone takistada. Ohver on vägivallatsete suhtes abitu. See ei pruugi olla selgelt nähtav, kuid võib avalduda teatud suhtlemisolukordades. (Cowie, 2013, pp 12)

Alaealiste vägivald on vaid üksikutel juhtudel suunatud võõraste vastu. Koolis toime pandud pahateod on suuremas osas suunatud klassikaaslaste vastu, kuigi on esinenud ka rünnakuid koolitöötajate vastu. (Salla, 2010, lk 4)

Tallinna ja Harjumaa (Linnas, 2015, lk 56) koolides tehtud uuringus osalenud õpetajad leidsid, et kõik täiskasvanud, kes kiusamisega kokkupuudet omavad, on ka vastutavad. Eriti tähtsaks peeti sellise täiskasvanu osa, kes õpilastega kokku puutub ning nendega tegeleb – õpetajad, koolipersonal, teised õpilased, tugispetsialist, kooli juhtkond, lapsevanemad.

Sullivan, Cleary & Sullivan (2004, lk 21) leiavad, et ilma kõrvalseisjate sekkumiseta on keeruline kiusamist lõpetada ning lisavad, et vägivallaahel jätkub ainult seni, kuni kõrvalseisjad seda lasevad. Tihtipeale kipuvad kõrvalseisjad ohvrist eemalduma ning peidavad oma nähtuga seotud tundeid. Lindenberg jt. (2005, lk 672) järeldasid

uuringust, et eakaaslased võivad kiusamise ohvritest eemale hoida nimelt sellel põhjusel, et mitte ise nendega suheldes ohvrirolli sattuda. Kuid Kassaki (2013, lk 46) sõnul on vägivaldsetesse olukordadesse sekkumata jättes tõenäosus järgmisena hoopis ise ohvriks osutada veelgi suurem.

Sageli inimesed küll märkavad vägivaldaolukordi, kuid jätavad sekkumata. Igal pealtnägijal on võimalus, õigus ning täiskasvanutel isegi seadusest tulenev kohustus reageerida. Kõikide ühine vägivalda tauniv suhtumine ning vajadusel sekkumine annavad vägivaldsetele selge sõnumi – sellist tegevust ei tolereerita. Vägivallaga seotud probleemide varajane märkamine ja sekkumine on ühtselt head nii ohvrile kui ka vägivaldsetele, kelle puhul takistatakse sel moel negatiivsete käitumisharjumuste süvenemist ja kinnistumist.

1.3. Koolivägivaldaaktide viisid ja toimumiskohad

Järgnevalt kirjeldatakse võimalikke viise, kuidas koolivägivald väljendub või aset leiab ning antakse ülevaade asukohtadest, kus vägivaldaaktid laste vahel toimuda võivad.

Koolivägivaldaakt on spetsiifiline rünnak: kas füüsiline – (peksmine, tõukamine, trügimine), psühholoogiline – (solvamine, piiramine, ignoreerimine, kuulujuttude levitamine jm) või isiku vara kahjustamine. Mõiste sisaldab kõiki tahtliku käitumise vorme, mis võivad põhjustada kaasõpilastele või koolitöötajatele hirmu, piina, häbi, asjade äravõtmist, isoleeritust jms. (Gumpel & Meadan, 2000, lk. 391).

Reaalselt esineb just psühholoogilist alandamist ja mõnitamist õpilaste seas enim ning seda on keerulisem taluda kui füüsilist vägivalda. Kannatajale võivad aga sellise vaimse terrori tagajärjed olla tõsised. (Sinijärv, 2010, lk 11)

Uuringus vägivaldse käitumise esinemise asukohtade osas toodi vastanud kolmanda klassi õpilaste poolt välja kohad koolis, kus nende arvates esineb vägivalda laste vahel. Suurem osa vägivaldaakte leiab aset koridoris ja klassis. Sagedasti oli märgitud asukohana ka õue ja kooliümbrust, tualette, garderoobi ja sööklad. Muude kohtadena toodi välja näiteks: pingpongi laua juures, ujula, buss, kodutee. Paar koolilast vastasid, et vägivalda võib esineda igal pool, kus õpetaja ei näe. (Säre, 2011, lk 23)

Kindlaks määratamata vastutusalaga avalikud alad, milleks on koridorid, kohvikud, mänguväljakud, tualettruumid ning õpilase kooli-kodutee, on kõige potentsiaalsemad vägivallaaktide juhtumise paigad. Need on alad, kus õpetajad ei tunne ametialast vastutust õpilaste turvalisust tagada. Lahendust olukorrale pakuks see, kui kooli mineku ja tuleku tee eest võtaksid vastutuse ühiskonnaliikmed. (Astor, Meyer & Behre, 1999, lk 3)

Varasematel perioodidel teostatud koolivägivalla uuringutes on jäetud tähelepanuta tehnikaarengu ja interneti suhtlusvõimaluste arenguga tekkinud küberkiusamise liik, mis on koolilaste seas üha suuremaks probleemiks muutumas. Uuringu kiusamine internetis kahe Tallinna kooli näitel (Isakannu, 2008) kohaselt arvas 20% ohvritest, et internetikiusajaks on nende tuttav ning 13% arvas, et kiusamise taga on koolikaaslane (lk 34).

Interneti kasutamisel on riske, millel on eriti suur mõju just noortele. Siia alla kuulub küberkiusamine, sest see on väga mugav ja anonüümne kiusamise võimalus (Romanenkov, 2009, lk. 14-15).

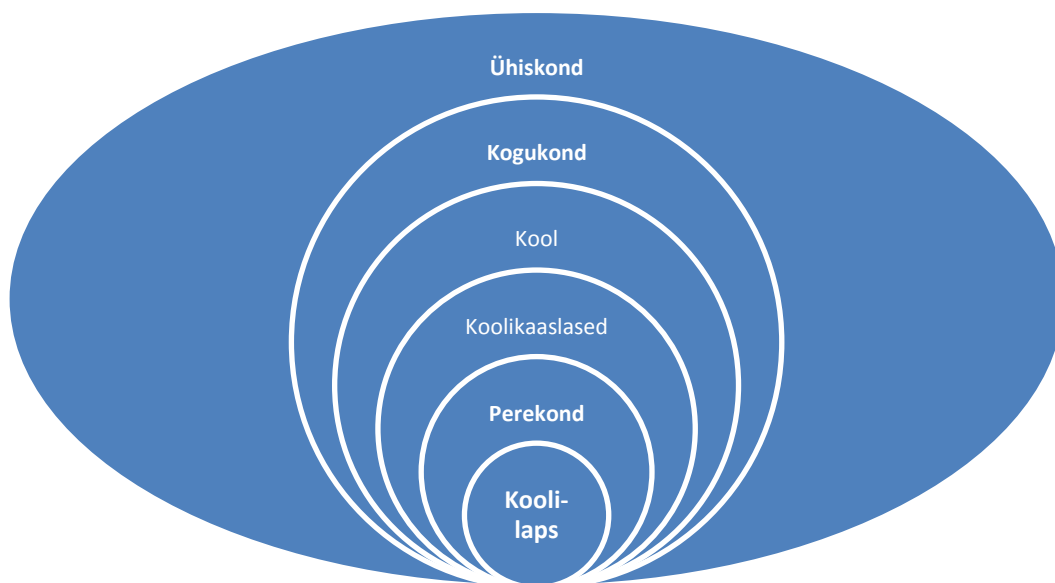
Gavrilova (2015) läbiviidud uuringus interneti kasutamise ja koolivägivalla seoste kohta tõid nii noorte kui ka koolide huvijuhtide vastused välja asjaolu, et koolides esineb internetis toimuvat kiusamist koolikaaslaste vahel. Huvijuhid märkasid, et suur interneti kasutamine annab koolilastele juurde ideid ning teadmisi, kuidas teistele kannatusi põhjustada. (lk 28)

Noorte seas on populaarsed arvutimängud, mida lapsed nutiseadmete abil kooli kaasa võtavad. Vägivaldse sisuga mängud, eesmärgiga kedagi tappa, ei anna lastele õiget arusaama elust ja surmast. (Smith & Steffgen, 2013, lk 4)

Arvestades uuringutes välja toodud tulemusi võib järeldada, et kogukonnaliikmete roll koolivägivalla mõjutamises on suurenemas, kuna märgatav hulk koolivägivalda leiab aset õues, kooliümbruses, ujulas, bussis, internetis ning koduteel. Laste vahel asetleidvaid intsidente märgates ja neile reageerides on võimalik vähendada koolivägivalda.

1.4. Koolivägivalla märkamine, ennetamine ja leevendamine

Väga oluline on alati sekkuda, nähes vägivaldseid situatsioone, narrimist või internetis toimuvat kiusamist. Sama tähtis ning pikemas perspektiivis isegi olulisem on ennetustöö. Koolivägivalla puhul ei tohi kindasti leppida juhtumite kordumisega, pidades seda paratamatuks või normaalseks. Igal juhul tuleb jätkata väljapääsu otsimist vägivalla ringist.

Joonis 1. Sotsiaal-ökoloogiline raamistik kuvamaks koolilast mõjutavaid võrgustikke.

Allikas: Swearer, Espelage, 2011, lk 4 (autori koostatud)

Joonis 1 annab ülevaate koolilapsest, kelleks antud töö kontekstis võib olla nii kiusaja, ohver või kõrvaltvaataja ning teda ja tema käitumist mõjutavatest keskkondadest. Suurem ja otsene mõju lapse käitumisele on joonisel lähemal asetsevatel keskkondadel, milleks on perekond, koolikaaslased ja kool, kuid ka kaugemal asetsevad keskkonnad avaldavad mõju. (Swearer, Espelage, 2011, lk 4, Joonis 1)

Eestis on alates 2013/2014 õppeaastast piloteeritud programmi Kiusamisvaba Kool (KiVa), mis on teaduspõhine kiusamisvastane Soomes loodud programm. Programmis on universaalsed ja juhtumipõhised tegevused, mille abil mõjutatakse grupinorme. Kodulehe info andmetel on programmiga liitunud juba 30 kooli üle Eesti. (Kiva, s.a.)

Eestis KiVa programmi koolides pärast kaheksat tegutsemise kuud läbiviidud pilootuuringu (Rask, 2014) tulemusena selgus, et toimus oluline kiusamisohvrite (21,5% pealt 17,8%-ni) vähenemine kuid kiusajate arvu osas olulist vähenemist ei ilmnenu.

Vägivallajuhtumid on kooli üldise õhkkonna näitaja. Vägivallaaktide tagant tuleb märgata probleeme kooli asutusekultuuris, mille loomises osalevad kõik kooliga seotud inimesed: kooli töötajad, õpilased, laste vanemad-hooldajad ning kogukond laiemalt. (Strömpl jt, 2007, lk 42)

Remjonova (2014) läbiviidud uuringu, Kalamaja Põhikooli näitel, tulemusena selgus, et abistamine on efektiivsem, kui teha võrgustikutööd. Mida suurem on ohvri abivõrgustik, seda tõenäolisem on positiivne tulemus. Nii õpetajad kui lapsed avaldasid arvamust, et abi tuleks kindlasti otsida lapsevanematelt, sõpradelt, õpetajatelt ja teistelt koolis töötavalt spetsialistidelt. Õpetajad andsid soovitusi kasutada lisaks väljastpoolt kooli spetsialiste lastekaitsetöötaja, psühholoogi, sotsiaaltöötaja näol. (lk 58)

Koolivägivallavastaseid meetmeid saab vaadelda kolmelt erinevalt tasandilt (Kõiv, 2006, lk 47):

- riiklikult tasandilt – erinevates seadustes ning määrustes, arengukavades kehtestatud meetmed;
- projektid, MTÜ-de poolt kavandatud kampaaniad ja tegevused;
- koolipoolsed tegevused.

Norras loodud ja erinevates riikides kasutusel oleva programmi OBPP (Olweus Bullying Prevention Program) üheks oluliseks komponendiks on teiste meetmete hulgas lisaks kooli, klassi ja indiviidi tasandile ka kogukonna tasand. Selle raames antakse soovitusi kaasata kogukonnaliikmeid vägivallavastastesse ühendustesse, luua suhteid kogukonnaliikmetega toetamaks koolipoolseid pingutusi vägivallavastastes tegevustes ning jagada informatsiooni ning tutvustada vägivallavastaseid põhimõtteid. (Olweus & Limber, n.d., lk 55-56)

Põhikooli-ja gümnaasiumiseaduse (Põhikooli-ja gümnaasiumi seadus, 2010) § 44 sätestab, et kool on kohustatud tagama kogu koolipäeva kestel kooliõpilase füüsilise ja vaimse tervise säilimise.

Kodu-kooli koostöö on protsess, mille käigus koolipersonal, lapsevanemad, lapsed ja kogukonnaliikmed ühendavad oma jõud, et tagada lastele turvaline kasvukeskkond. Olgugi, et suurem osa vastutusest on siiski lastevanematel, avaldab kogukonnaliikmete ja vabatahtlike kaasamine positiivset mõju. (Peterson & Skiba, 2012, p 2)

Swearer, Espelage, Vaillancourt ja Hymeli (2010) arvamuse kohaselt kiusamine väheneb või lõppeb, kui ennetus- ja sekkumisprogrammid keskenduvad konkreetsele kogukonnale komplekselt, kus koolivägivalda esineb. Nende soovitusel tuleb leida teaduslike uuringute ning praktiliste tegevuste seast just antud piirkonna kultuurilist ning sotsiaalset tausta arvestavad võimalused, mille abil piirkonna noorte seast kiusamist välja juurida. (lk 43)

Vägivald on ennetatav, kui ühendada kooli ja kogukonna jõud. Planeeritud kogukonnapõhised strateegiad (koosolekud, reklaamid, teavitused, loosungid jne) aitavad toetada abivajavaid lapsi ning muuta täiskasvanute, kes siiani on vägivaldsesse käitumisse sallivalt suhtunud suhtumist. Väljaselgitamist vajavad avalikes kohtades toimuvad vägivallaaktide tüübid, laste ja täiskasvanute reaktsioonid ning see, mida on senini antud olukorra muutmiseks ette võetud. (Working..., n.d.)

Vägivalla ennetamise strateegia (2015) 2015-2020 üheks oluliseks põhimõtteks on ühiskonna vastutus vägivalla ennetamisel. Igal kogukonnaliikmel (lapsevanemal, sõbral, tuttaval, naabril jne) on kanda tähtis roll vägivalla vähendamisel. Ühiskondlikes asutustes, milleks on koolid, hoolekandeesutused, vanglad jms. tuleb tagada kõigi inimeste turvalisus ning vägivallavaba keskkond. Kogukonnas peavad saama au sisse vägivalda taunivad hoiakud (lk 6).

Lastekaitseadus (Lastekaitseadus, 2014) sätestab, et lapsele ettenähtud õiguste ning hea käekäigu tagamiseks peavad riik ning KOV ning nii era- kui ka ühiskondlike huve esindavad õiguslikud isikud tegema omavahel koostööd kõigi lastele suunatud abivahendite ja võimaluste kavandamisel, finantseerimisel ja elluviimisel, kaasates

sellesse lapsi, lapsevanemaid, last kasvatavaid isikuid, huvirühmi ja avalikkust. Eelnevalt nimetatud ametkonnad on kohustatud tagama elanike informeerimise lastekaitsemeetmetest, olles eriti hoolikad abivajava või hädaohus oleva lapse toetamiseks olulise teabe avalikustamisel. Vastavalt § 31-le on kohustus teatada abivajavast lapsest igal inimesel, kellele on teatavaks saanud lapse abivajadus.

Kiusamisolukorrad on erinevad, kuid oluline on täiskasvanul kiusamise märkamisel sekkuda ning sellise tegevusega näidata, et vägivald ei ole aktsepteeritav. (Sullivan, K, Cleary & Sullivan, G, 2004, lk 251)

Vastavalt KarS-i (Karistusseadustik, 2001) § 13 muutub isik vastutavaks siis, kui jätab tegutsemata olukorras, kus ta oleks pidanud õiguslikult sekkuma.

Koolivägivald on sotsiaalne probleem, mis mõjutab pikemas perspektiivis kogu ühiskonda, selle turvatunnet, ühtsust ning jätkusuutlikust. Vägivallaga koolis puutub kokku ligikaudu pool Eesti õpilaskonnast, kas siis ohvri või kannatuste tekitajana. Avalikult kiusamisjuhtumistest rääkimine avab ühiskonnaliikmete silmi ning on ootuspärane, et sel moel toimub rohkem sekkumisi ka väljaspool kooliruumi toimuvatesse juhtumitesse.

Soov elada turvalises ja rahumeelses ühiskonnas sunnib meid võtma vastutust ning märkama ja sekkuma asjadesse, mis esmapilgul võivad tunduda kuuluvat kellegi teise - lapsevanemate, koolitöötajate, lastekaitse, politsei - vastutusalasse.

2. UURING "VILJANDI LINNA TÄISEALISE KOGUKONNALIIKME MÕJU KOOLIVÄGIVALLALE"

2.1. Ülevaade Viljandi koolidest, avalikustatud koolivägivallajuhtumitest ning arvamused

Viljandi linnas tegutsevad käesoleva aasta seisuga kaheksa üldhariduskooli, üks kutseõppeasutus ning üks kõrgkool. Koolideks on Viljandi linna kodulehe andmetel (Viljandi, s.a.):

- Viljandi Jakobsoni Kool
- Viljandi Kesklinna Kool
- Viljandi Paalalinna Kool
- Viljandi Kaare Kool
- Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium
- Viljandi Gümnaasium
- Viljandi Vaba Waldorfkool
- MTÜ Kasvukesä Erakool Oja
- Viljandi Kutseõppekeskus
- Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

Viljandi kaheksas üldhariduskoolis õpib 2015/2016 õppeaastal 2735 last (Haridusministeerium..., s.a.). Sellele arvule lisanduvad Viljandi Kutseõppekeskuse ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia õpilased. Kohustuslikele üldhariduskoolidele lisaks osalevad paljud õpilased ka huvikoolide tegevuses. Viljandi

linnas tegutsevad Viljandi Spordikool, Viljandi Spordikeskus, Viljandi Huvikool, Viljandi Muusikakool ning Viljandi Kunstikool (Viljandi, s.a.).

Seitsmes Viljandi koolis on ametis sotsiaalpedagoogid, kolmes koolis on kohapeal ka psühholoogid. Toetust koolidele pakub Viljandimaa Rajaleidja Keskus (Viljandimaa... s.a.), kus pakuvad abi karjäärinõustajad, logopeedid, eripedagoogid, psühholoogid ning sotsiaalpedagoog.

Viljandi Kesklinna Kool on liitunud KiVa (KiVa, 2016) kiusamisvaba kooli programmiga.

Järgnevalt antakse ülevaade ajakirjanduses kajastatud koolivägivallajuhtumitest ning koolidirektorite aramusavaldustest erinevate sündmuste kohta.

Viljandimaa koolijuhid avaldasid ajalehes "Sakala" (Raba, 2008), peale Soomes toimunud ohvriterohket koolitulistamist, arvamust koolivägivalla teemadel. Kalle Vister, Kitzbergi gümnaasiumi direktor arvab, et peab märkama endassetõmbunud lapsi, sest see võib viidata koolivägivallale. Tema arvamusel tuuakse kooli sageli kaasa ka tänava- ja koduprobleemid. (Ibid)

Aavo Palo, Viljandi Paalalinna gümnaasiumi direktor, ütleb Soome koolitulistamisest rääkides, et täielikult välistada taolisi juhtumeid ei saa, kuid ei pea nende juhtumist Eestis tõenäoliseks. Palo arvates ei ole Eestis tulirelvad lastele kergesti kättesaadavad ning nende stress ei ole nii suur. Direktori arvates on Viljandi koolid sõbralikud ja õpilaste tõrjutust püütakse märgata. Ta on märganud väikseid konflikte, aga mitte suurt kiusamist või terroriseerimist. (Ibid)

Samas artiklis sõnab Arnold Pastak, Olustvere teenindus ja maamajanduskooli direktor, et kool on oma emotsioonide ja tunnetega ühiskonna osa. Tema arvates on tajutav, et ühiskond on muutunud olemuselt agressiivsemaks ja egoistlikumaks ning teistega vähem arvestavaks. Ta peab oluliseks hälbiva käitumisega inimeste tagasiintegreerimist norme hindavate ühiskonnaliikmete hulka. (Raba, 2008)

Kahe teises klassis õppiva klassivenna vahel toimunud narrimisest sai alguse julm kaklus bussipeatuses, mis lõppes alles täisealise pealtvaataja sekkumise tagajärjel politsei ja kiirabi väljakutsumisega. Kakluse katkestanud pealtnägija sõnul jätkus

norimine bussipeatuses ka järgneval päeval. Sel korral piirdus tegevus ähvardamisega. (Michelson, 2004)

Viljandi koolitüdrukud lahendasid tekkinud tülisid julma peksmise, riiete lõhkirebimise ning asjade põletamisega (Zirnask&Püve, 2008).

Viljandi Jakobsoni Koolis lõi kuuenda klassi õpilane oma klassivennale kääridega hoobi kaelapiirkonda. Lapsevanemad olid nõrдинud, et kuulsid antud juhtumist oma lastelt, mitte koolitöötajatelt. Juhtumist teavitati politseid, kuid kriminaalasja antud juhtumi osas lööja vanuse tõttu ei algatatud. (Uustalu, 2010)

Poolteist nädalat hiljem leidis analoogne juhtum aset Maagümnaasiumis (autor: nüüdne Viljandi Kesklinna Kool). Kannatanule osutas abi kooliõde ning süüdlane eemaldati edasise otsuse tegemiseni koolitööst. (Kääre kasutati..., 2010)

Kohalikus ajalehes "Sakala" (Piirak, 2013) avaldati artikkel, milles informatsiooni andnud anonüümseks jääda soovinud allika sõnul leidis Paalalinna koolis aset juhtum, kus kaks põhikooli keskmises astmes õppivat poissi läksid kallale algklassi poisile, pekstes teda jalgadega. Anonüümset allikat hämmastas, et laste kaklus lihtsalt lahutati õpetaja poolt ning edasist tegevust sellele teole ei järgnenud.

Paalalinna Kooli direktor Aavo Palo kommenteeris arupärimise peale, et sarnaseid juhtumeid tuleb ette nädalas mitmeid ning rõhutab, et kool lapsi karistada ei saa. Ainsaks mõjutusvahendiks peale rääkimise on käskkirjaline noomitus. Lapsevanematele juhtumitest teatamist ei peeta vajalikuks ning kui lapselt või lapsevanemat kaebust ei laeku, loetakse juhtum lõpetatuks. (Ibid)

Jakobsoni Koolis ja Kesklinna Koolis peetakse nende direktorite sõnul tõsisemate kakluste puhul oluliseks politsei sekkumist. Kesklinna koolis kaastakse kiusamisjuhtumite lahendamisse nii asjaosalised kui nende vanemad ja hilisemalt ka klassikaaslased. (Piirak, 2013)

27.10.2014 teatas Politsei- ja Piirivalveamet, et Viljandi Paalalinna Koolis tulistati õpetaja Ene Sarapit, kes suri. Tulistajaks oli sama kooli õpilane ning tulistamise juures viibisid neli klassikaaslast. (Viljandi koolis..., 2014)

President Toomas Hendrik Ilves kirjutas oma pressiteates seoses õpetaja Ene Sarapi hukkamisega: "Ükski konflikt ühiskonnas, kogukonnas, perekonnas ei tohiks lõppeda sellise vägivallaga. Palun siiralt kõiki kaasmaalasi – märkame õigel ajal ja tegutseme õigel ajal. Ärme vaata mööda olukordadest, kus maad on võtnud arusaamatus, viha, kibestumus, füüsiline või vaimne vägivald, kurbus. Räägime üksteisega, toetame üksteist, aitame üksteist. Kallistagem täna koolist tulnud last eriti pikalt." (Ilves, 2014)

Jakob Saks (Saks, 2015, lk 49) arutleb, et asetleidnud koolitulistamine on tugev hoiatus- ja äratushüüd ühiskonnale, kutsudes üles tegelema tõsiselt kogu ühiskonnaga taoliste sündmusteni viivate põhjustega.

30. märtsil 2016 jättis Tartu Ringkonnakohus muutmata Tartu Maakohtu otsuse, mille kohaselt määrati õpetaja Ene Sarapi tapnud noormehele üheksa-aastane vanglakaristus ning tema enda kanda menetluskulud. (Ringkonnakohus..., 2016)

01.novembril 2015 pussitas üks Viljandi Kutseõppekeskuse õpilane kooli ühiselamus teist koolikaaslast kõhtu. Lööja oli tarvitanud alkoholi. Kannatanu viidi raviasutusse ning lööja peeti kohapeal kinni. (Salumäe, 2015)

20.aprillil 2016 tunnistas Tartu Maakohus noaga koolikaaslast löönud alaealise noormehe süüdi eluohtliku vigastuse tekitamises, kuid vabastas ta karistusest ning kohaldas mõjutusvahendina käitumiskontrolli ning osalemist sotsiaalprojekti. (Suurmägi, 2016)

Antud peatükis on antud ülevaade drastilisematest koolivägivallajuhtumistest, mis on Viljandi elanikke puudutanud sellisel määral, et on soovitud neile ajakirjanduses avaldamise kaudu avalikku tähelepanu ning kajastust.

Nii nagu koolidirektorite sõnavõttudest välja võis lugeda, on koolivägivallajuhtumid igapäevased ning kohati tunnevad koolid, et nende käed on seotud, kuna karistamiseks ja mõjutamiseks on võimalik kasutada ainult vestlemist ning käskkirjade määramist. Põhjusi, miks mõningad koolid ei pea oluliseks lastevanematele vägivallaaktide toimumistest teada anda ning neid lahendusprotsessidesse kaasata, on ilma lisainfota keeruline arvata.

2.2. Uurimisküsimused, -meetod ja valim

Lõputöö eesmärk on välja selgitada, millisel viisil oleks täiskasvanud kogukonnaliikmel võimalik suurendada oma rolli koolivägivalla ennetamisel, märkamisel ja takistamisel. Uurimistulemused annavad koolivägivalla ennetamise ning tagajärgedega tegelevatele ja kokkupuutuvatele isikutele ülevaate, millistena näevad kogukonnaliikmed enda võimalusi ning valmisolekut, märkamaks ja vähendamaks oma tegevusega koolivägivalda.

Uurimisküsimused:

- Milline on Viljandi linna täisealise kogukonnaliikme roll koolivägivalla märkamisel, takistamisel ning ennetamisel?
- Millistele kvalitatiivsetele tunnustele vastava kogukonnaliikme abil on koolivägivalla mõjutamine kõige tõenäolisem?
- Kuidas on võimalik kogukonnaliikmete potentsiaalset panust koolivägivalla ennetamisel, märkamisel ning takistamisel maksimeerida?

Andmekogumismeetodina kasutatakse küsimustikku, kus respondendid vastavad uurija poolt koostatud küsimustele. Küsimustik oli sobivaim andmekogumismeetod, kuna eesmärgiks oli uurida ning koguda võimalikult paljude respondentide arvamusi.

Ankeeti uuringumeetodina kasutades saab ülevaate respondentide hoiakutest, arvamustest, veendumustest ja teadmistest ning saadud andmeid on võimalik võrrelda erinevate objektiivsete andmete lõikes. (Kidron, 2008, lk.74)

Poolstruktureeritud ankeetides on küsimused ja vastusevariandid ette antud, kuid esitatud on ka mõningad avatud vastusega küsimused. Avatud küsimuste vastused kodeeritakse ning see võimaldab vastused süstematiseerida ning hiljem analüüsida. Avatud küsimuste vastused, mis võimaldavad või pakuvad probleemile uudset või eristuvat lähenemist, tuuakse uurimistulemuste arutelu peatükis esile. Esiletoodud avatud küsimuste vastustele on antud tunnus vastavalt respondendi järjekorranumbrile. Kvalitatiivse analüüsimeetodi puhul kasutatakse avatud küsitlusmeetodeid ning eesmärgiks on uurida ja seletada inimeste mõtteid ja tundeid. Kvantitatiivsel meetodil

kogutud andmete tulemuseks on arvud ja loetelud ning eesmärgisk selgitada välja põhjuse ja tagajärje omavahelisi seoseid. (Õunapuu, 2014, lk. 53)

Uuringu tulemuste analüüsimisel kasutati valikvastustega küsimuste analüüsimisel kvantitatiivset meetodit ning vabade vastustega küsimuste puhul kvalitatiivset analüüsimeetodit, mille tulemusena muudeti sõnaline kodeeritud lauseosa kvantitatiivseks numbriliseks väärtuseks. Seega kasutati uuringutulemuste analüüsimiseks kombineeritud meetodit, mis võimaldas kajastada vabavastustega küsimuste tulemusi arvilise väärtusena. (Creswell, 2003, lk 21)

Ankeet koostati töö autori poolt Google Drive keskkonnas, veebipõhises kontoritarkvaras. Ankeedis esitati 15 põhiküsimust ning 2 täpsustavat küsimust, millele vastamise kohustus olenes respondendi vastusest eelnevale küsimusele. Küsimustiku kahele viimasele küsimusele vastamine ei olnud respondentile kohustuslik. Online ankeet oli vastamiseks avatud 07.03.2016 kuni 20.03.2016. Ankeet on toodud Lisas 1.

Küsimustiku eesmärk oli välja selgitada respondendi kvalitatiivsed tunnused (sugu, eagrupp, lapsevanemaks olemine, liikumisvahend/viis) ning senised kogemused ja kokkupuuted koolivägivallaga ning reaktsioonid. Küsimustiku viimased vastused annavad ülevaate respondendi suhtumisest, valmisolekust ning arvamusest, kuidas ning kelle abil oleks võimalik tema arvamuse kohaselt koolivägivalda vähendada.

Võimalike veaolukordade tekkimise vältimiseks sai eelnevalt läbi viidud kümne küsitletavaga pilootuuring ning ankeeti viidi sisse muudatused arvestades vastajate soovitusi ja tähelepanekuid.

Sihtrühmaks oli Viljandi linna täisealine elanik või Viljandis töötav inimene, kes kasutab internetti. Valim moodustus lumepallivalimi meetodil kasutades ära inimestevahelisi suhteid.

Ankeedi levitamiseks veebis kasutati:

- suhtlusvõrgustikku Facebook palvega postitust jagada;
- suhtlusvõrgustikus Facebook tegutsevaid kommuune Märkatud: Viljandis, Märkatud Viljandis ning Sind on märkatud Viljandis;
- Viljandi koolide õppealajuhatajaid (Viljandi Jakobsoni kool, Viljandi Kesklinna kool, Viljandi Paalalinna kool, Viljandi Kaare kool, Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium, Viljandi Gümnaasium, Viljandi Vaba Waldorfkool, MTÜ Kasvukesä Erakool Oja), palvega edastada lapsevanematele ja täisealistele õpilastele e-kooli meililistis;
- Viljandi Linnavalitsuse meililisti;
- Viljandi Päevakeskuse meili palvega täita võimalusel ankeeti koos klientidega;
- erinevate kohalike asutuste meililistis.

Ankeedile vastasid 308 respondenti, kuid vastajatest 21 olid vastanud küsimusele, kas Te töotate või elate Viljandis "Ei" ning neil ei olnud võimalik küsimustikku edasi täita. Nõuetele vastasid 287 respondendi vastused. Neist 73% moodustasid naised ning 27% mehed. Enam küsitlusele vastajaid oli nii naiste kui meeste seas vanuses 25-34 ja 35-44. Vanusegrupis 25-34 oli kokku 92 vastajat ning 35-44 vanusegrupis 81 vastajat. Kõige vähem vastajaid oli noorimas vanusegrupis (18-24) mille vastajate arvuks oli 53, mis moodustas 18% koguvastajate hulgast.

Tabel 1. Respondentide sooline jaotus vanusegruppide lõikes. Arvuliselt, protsentuaalselt (autori koostatud)

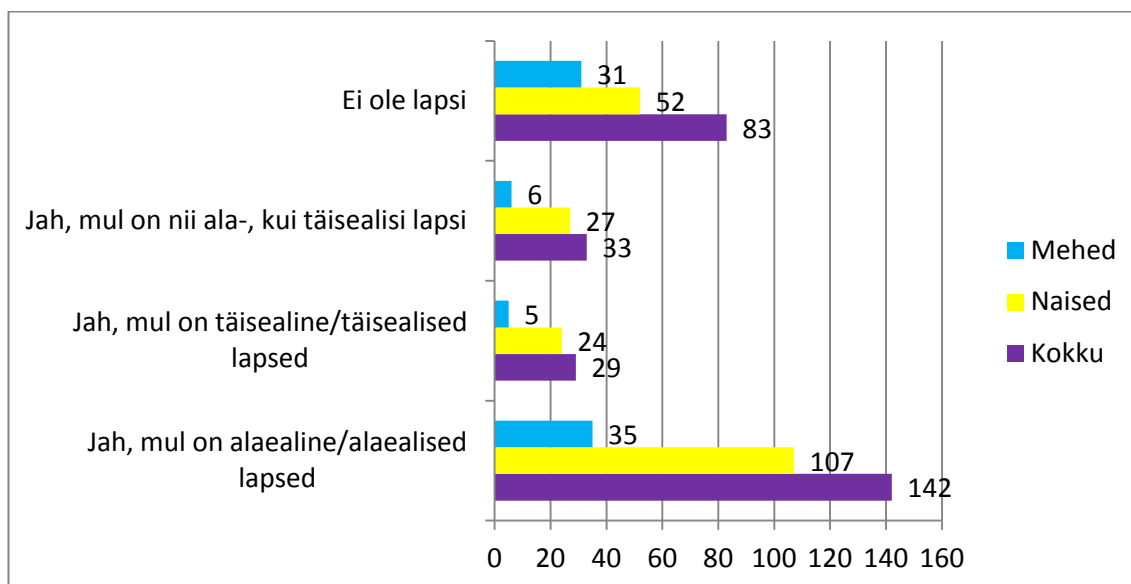
Vanusegrupp	Naised	%	Mehed	%	Kokku	%
18 - 24	37	13%	16	6%	53	18%
25 - 34	67	23%	25	9%	92	32%
35 - 44	56	20%	25	9%	81	28%
45-...	50	17%	11	4%	61	21%
Kokku	210	73%	77	27%	287	100%

Viljandi linnas (Viljandi maakonna...s.a.) elab 01.01. 2016 seisuga 18112 elanikku. Arvestades ankeetküsitlusele vastanute arvu ning koguvalimit on 95%-lise usaldusnivoo valimisel veaprotsendiks 5.74 %. Antud respondentide arvu korral saadud andmeid ei

saa üldistada, kuid need annavad teatud ettekujutuse Viljandi linnas elavate ja/või töötavate kogukonnaliikmete informeeritusest, tegutsemisest ning valmisolekust mõjutada koolivägivalda.

2.3. Uurimistulemused

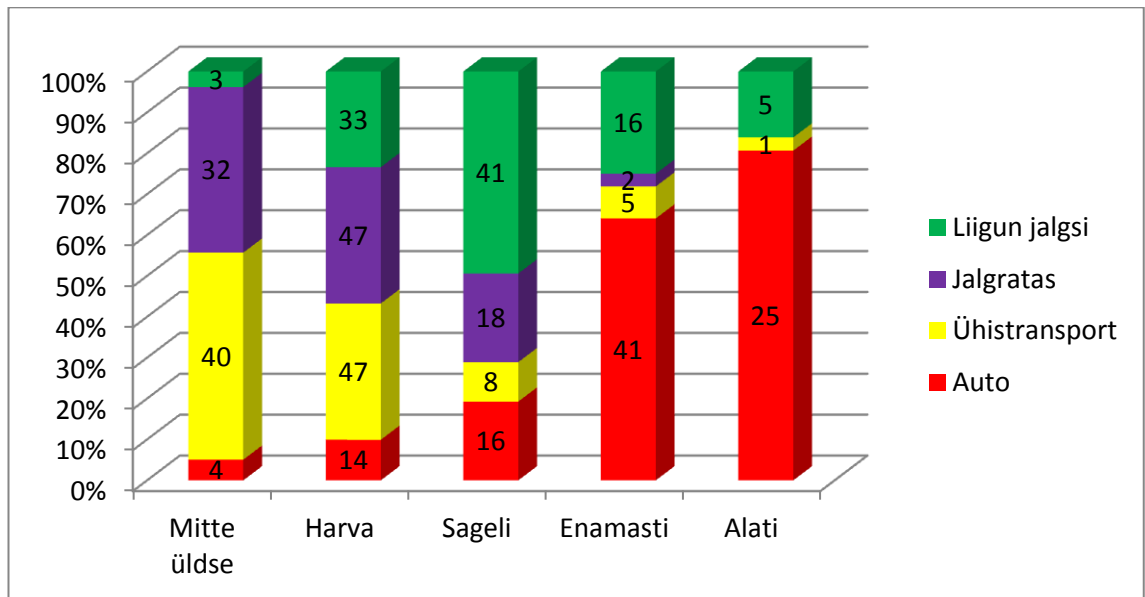
Järgnevas peatükis tuuakse välja uurimistulemused vastavalt püstitatud uurimisküsimustele: millist rolli on valmis kogukonnaliige võtma endale koolivägivalda ennetamises ja takistamises, millistele kvalitatiivsetele tunnustele vastava kogukonnaliikme abil on vägivalda ennetamine kõige tõenäolisem, kuidas kogukonnaliikme arvamuse kohaselt koolivägivalda ennetada ja takistada.

Joonis 2. Lastevanemate osakaal respondentide hulgas soolise jaotusega. Arvandmed. (autori koostatud)

Jooniselt 2 on nähtav, et kõige suuremal hulgal vastanutest (142 inimest) on alaealine või alaealised lapsed. Kokku on vastanute seas 204 lapsevanemat, mis moodustab koguvastanute hulgast 71%. Kõige vähem respondente on täisealiste laste vanemate seas ning üsna madal on ka vastanute hulgas lapsevanemate hulk, kellel on nii ala- kui

täisealisi lapsi. Naissoost vastanute hulgas on 158 lapsevanemat ning meessoost vastanute seas 46. Vastanutest 83 lapsi ei ole.

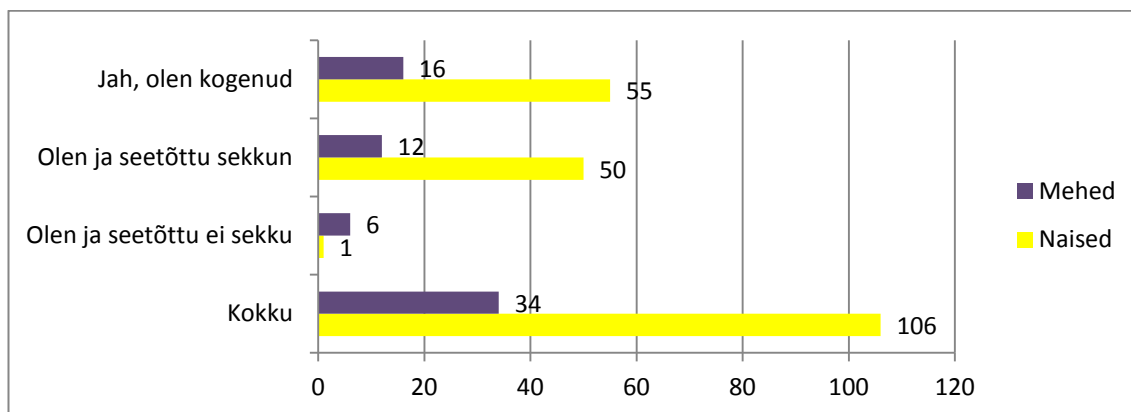

Joonis 3. Respondendi kasutatav liikumisvahend/viis. Protsentides (autori koostatud)

Võrdlemisi suur osa respondentidest kasutab alati (25%), peaaegu alati (41%) või sageli (16%) liikumisviisiks autot. Ühistransporti kasutavad enamasti 5%, sageli 8% ning harva 47% vastanutest. Kogu respondentide seast on 5% , kes liiguvad jalgsi alati, 16% liiguvad jalgsi enamasti ning 41% jalgsi sageli. 40% kohalikest elanikest ei kasuta ühistransporti mitte kunagi ning 47% kasutavad harva. 33% inimestest liigub jalgsi harva ning 3% üldse mitte. Jalgratast liikumisviisina kasutajad on vastajate hulgas vähemuses. Enamasti sõidab jalgrattaga 2% vastajatest, sageli 18% ning harva 47%.

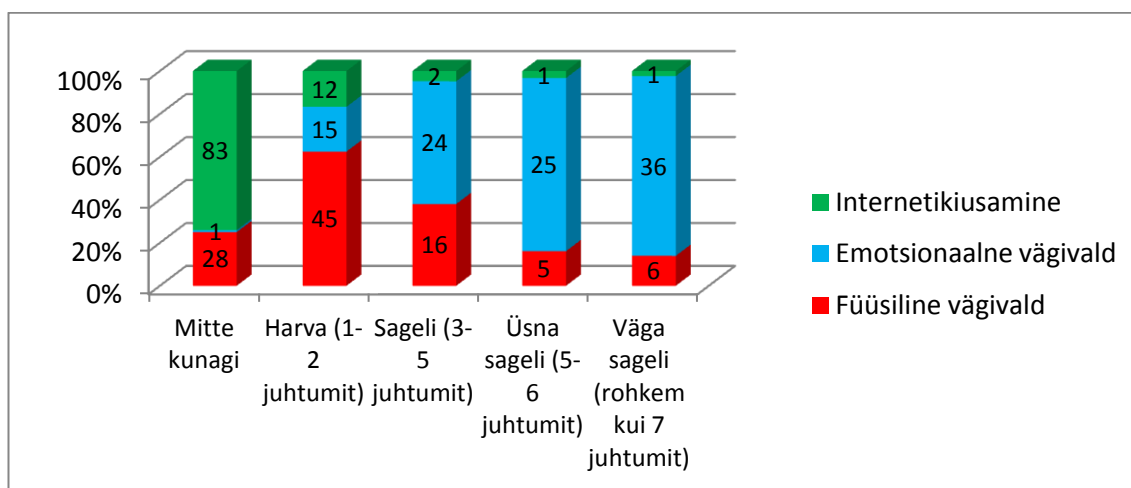
Vastusest küsimusele, kas lapsed peaksid suutma omavahelised vägivalda olukorrad ise ära lahendada selgus, et tervelt 37% vastajatest arvab, et lapsed peaksid suutma omavahelised vägivaldaolukorrad ise lahendada. 63% vastanutest ei eelda lastelt vägivaldaolukordade lahendamisoskust. Samas küsimusele, kas peate oluliseks sekkumist, märgates lastevahelist vägivalda, pidasid 98% respondentidest oluliseks sekkumist.

140 vastajat (joonis 4) on ise oma kooliajal kogenud koolivägivalda. Märkimisväärselt suur (106) osa koolivägivalda all kannatanutest on naisterahvad. 62 vastanud inimese sõnul on see ka põhjuseks, miks ta ise märgatud vägivaldasituatsioonidesse sekkub.

Joonis 4. Respondentide poolt kogetud vägivald nende kooliajal ning reaktsioonid. Arvuliselt (autori koostatud)

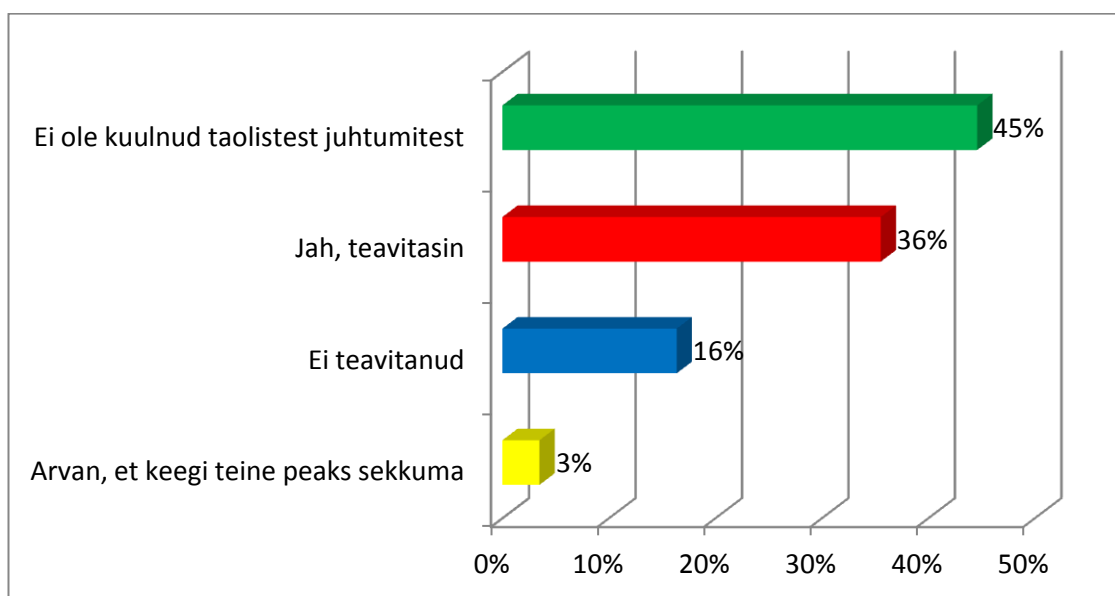
Seitsme vastanu puhul on kogetud koolivägivald avaldanud sellist mõju, et nemad märgatud situatsioonidesse ei sekku. Seitsmest koolivägivalda all kannatanust, kes märgates lastevahelist vägivalda jätab sekkumata, on kuus mehed.

Joonis 5. Respondentide poolt isiklikult kogetud koolivägivaldaaktide viisid. Protsentides (autori koostatud)

Joonisel 5 kuvatud andmete kohaselt on vastanud respondendid (140 isikut) oma koolipõlves kannatanud kõige enam emotsionaalse vägivalda all. Emotsionaalse vägivalda all on väga sageli kannatanud 36% vastanutest. Füüsilise vägivalda juhtumeid on mainitud vähem. Väga sageli on kannatanud füüsilist vägivalda 6%, üsna sageli 5 % ning sageli 16%. Harva on füüsilist vägivalda tunda saanud 45% vastanutest.

Internetikiusamine on kogetud vägivalda liikidest vähemuses, 83% vastanutest ei ole seda kunagi kogenud.

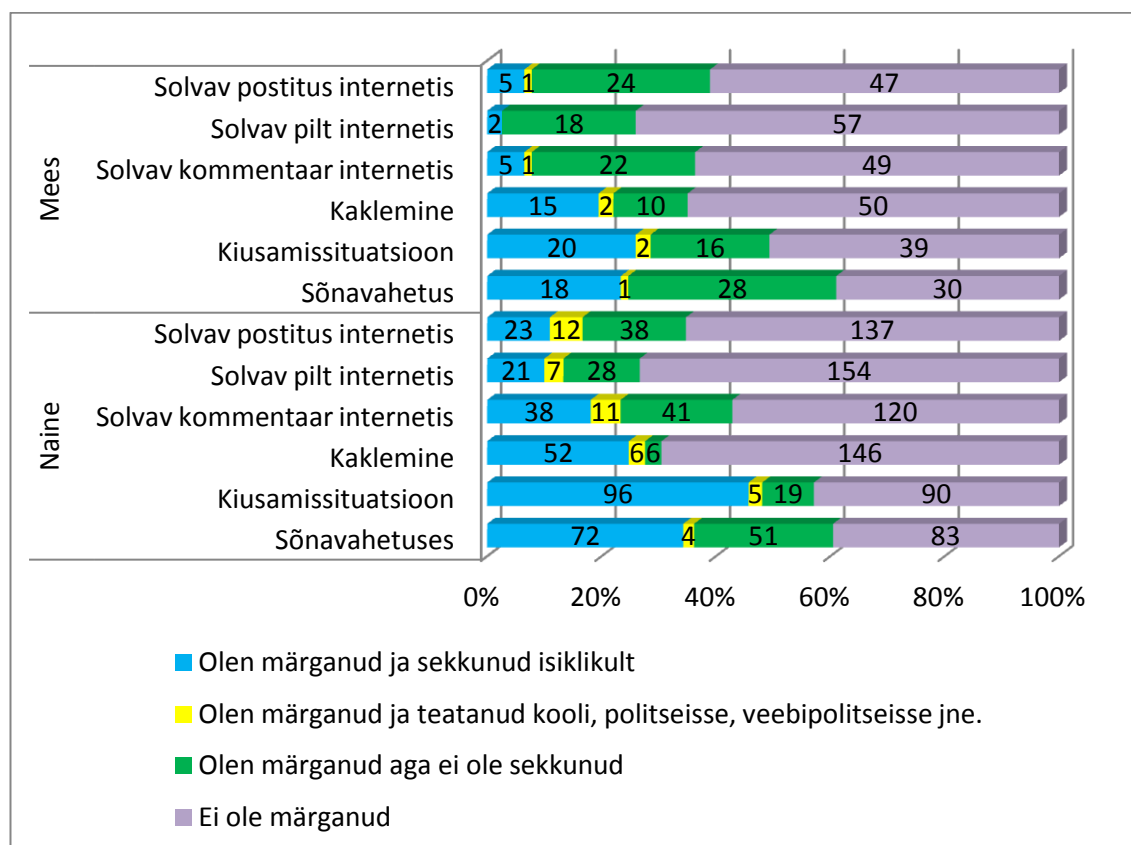

Joonis 6. Lapsevastasest vägivallast teavitamine saadud informatsiooni korral. Protsentides (autori koostatud)

Küsimusele, kuuldes oma lapselt, tuttavalt, sõbralt koolivägivallajuhtumist või kiusamisest, kas olete sellest teavitanud kooli, lapsevanemaid, politseid või veebipolitseid, vastas peaaegu pool respondentidest (45%), et ei ole taolistest juhtumitest kuulnud. 36% respondentidest vastasid, et on teavitanud taolistest situatsioonidest ning 16% vastanutest on jätnud reageerimata.

Vabavastuses, milles küsiti, kes peaksid eelnevas lõigus kirjeldatud vägivallasituatsioonidesse sekkuma, kui vastaja arvab, et sellesse olukorda sekkumine on kellegi teise asi, selgus, et kõige suuremat sekkumist (4 vastuses) oodatakse koolilt, koolijuhtkonnalt ja koolitöötajatelt. Neile järgnes ootus, et vägivallasituatsiooni sekkub

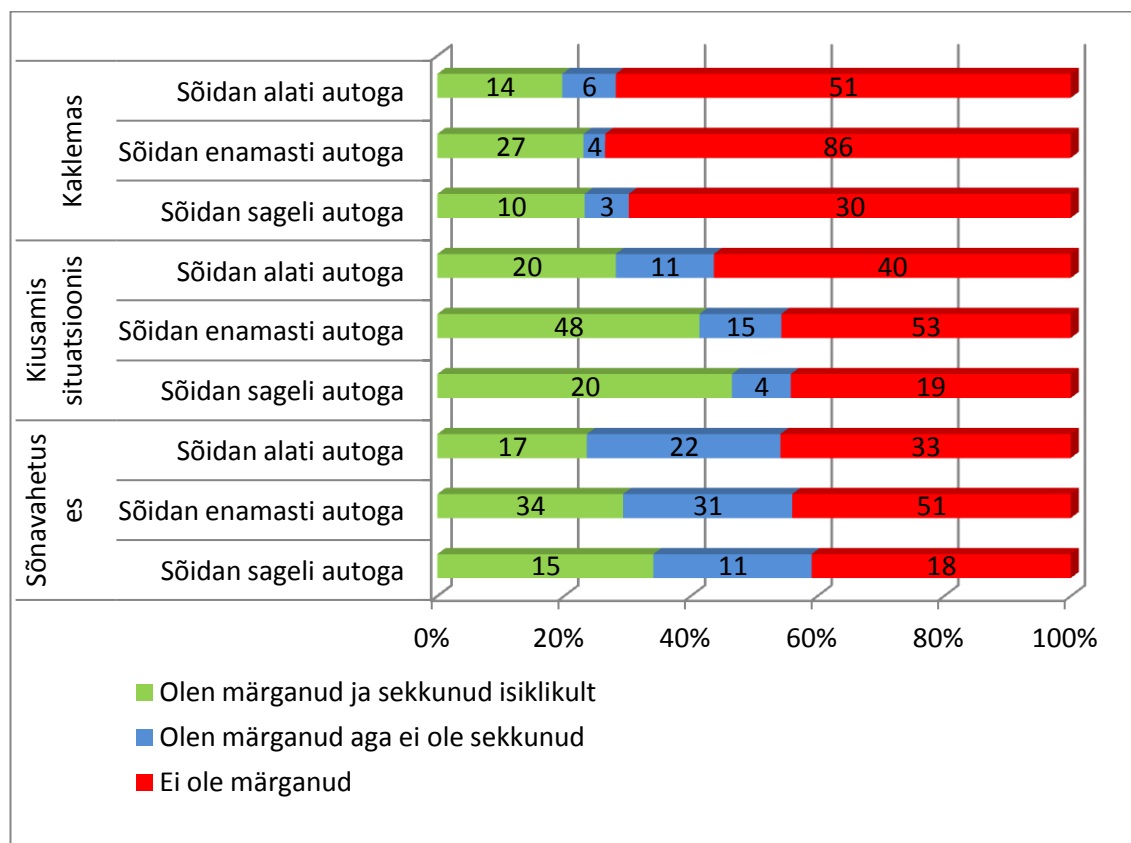
(3 vastuses) pealtnägija või lapsevanem. Kahes vastuses mainiti politseid ning noorsoopolitseid, ühes vastuses tugispetsialiste ning ühel korral arvati, et lapsed peaksid vägivallaolukorrad suutma ise ära lahendada.

Joonis 7. Respondentide poolt märgatud vägivallasituatsioonid ja reaktsioonid soolise jaotuse lõikes. Arvandmed (autori koostatud)

Joonisel 7 on nähtav, et mehed märkavad, kuid jätaavad situatsiooni märgates reageerimata sagedamini, kui seda teevad naised. Naiste reageerimine isiklikult või teavitamisvõimalust valides on meestest aktiivsem. Pigem jäetakse reageerimata, kui laste vahel toimub sõnavahetus või kiusamistegevus internetis. Kiusamissituatsioonide (togimine, asjade äravõtmine, kinnihoidmine) ja kaklemise puhul on reageerimata jätmise juhtumeid vähem. Kõige enam on naised reageerinud lastevahelisse kiusamisse (96 vastajat), sõnavahetusesse (72) ja kaklemissituatsioonidesse (52). Sarnaselt naistele on ka mehed enam sekkunud kiusamisjuhtumitesse, seejärel sõnavahetustesse ja

kaklemisjuhtumitesse. Madal märkamisaktiivsus on olukordades, mis puudutab lastevahelist internetikiusamist ja kaklemissituatsioone.

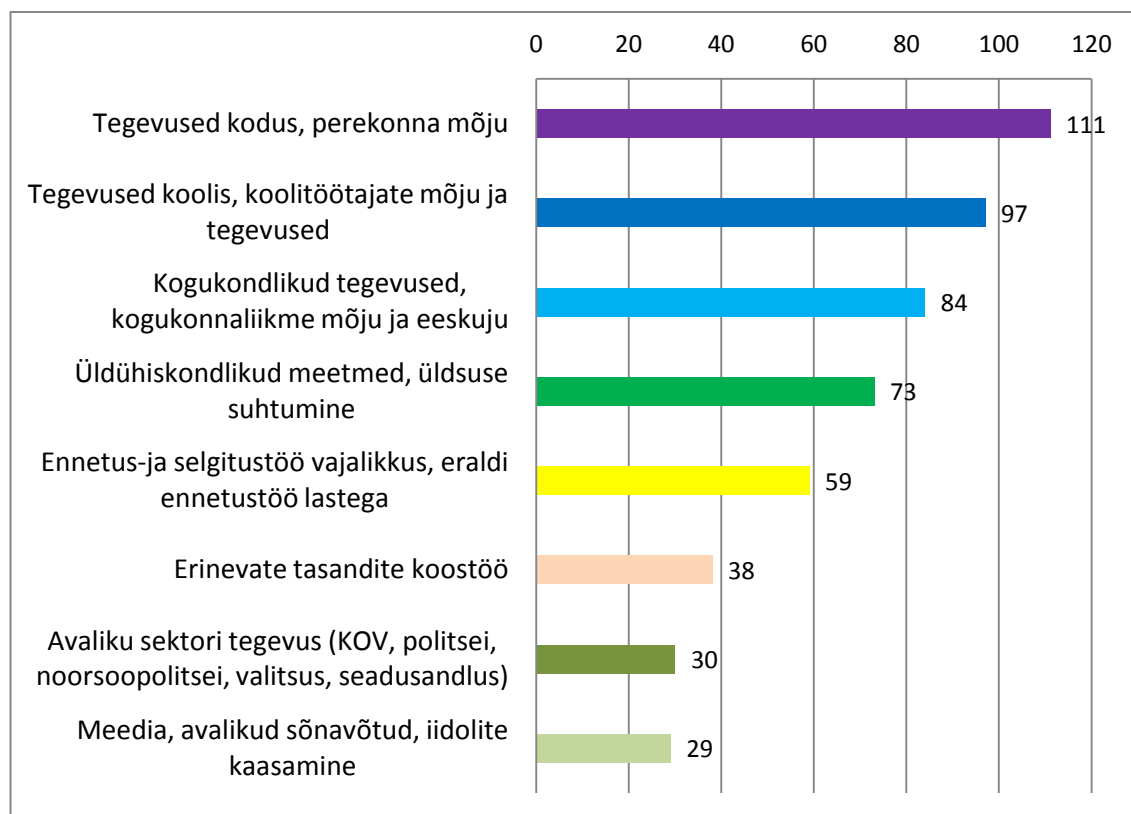

Joonis 8. Autot sõiduvahendina kasutatavate respondentide poolt vägivallaolukordade märkamine. Arvandmed (autori koostatud)

Autot alati või sagedasti liikumisvahendina kasutatavate respondentide vägivallaolukordade märkamine ja sekkumine on madalam kui ühistransporti, jalgsi liikumist või jalgratast liikumisvahendina kasutatavate respondentide hulgas.

171 vastajat arvasid, et nende arvamusel väheneks koolivägivald, kui ühiskonnas valitseks selles osas nulltolerants. 100 vastajat olid eriarvamusel. Küsimusele sai vastata ka vabas vormis ning seitsmes vastuses arvati, et nulltolerantsi ei ole võimalik realselt saavutada või nad pole kindlad, kas see vägivalda vähendaks. Kuues kommentaar avaldati arvamust, et lastega tuleb eraldi tööd teha, selgitada neile kiusamise tagajärgi,

kodudes aktiivsemalt lastega tegeleda, selgitada neile ühiskonnas olulisi väärtusi. Kolmes kommentaaris rõhutati koolipoolse nulltolerantsi vajalikkust ning vajadust eraldi tegeleda iga juhtumiga ja rakendada karistusi. Üks vastaja ütles, et äärmused ei ole head.

Joonis 9. Respondentide arvamus viisidest, kuidas koolivägivalda vähendada. Vabavastused kodeerituna nubrilisele kujule esinemissageduse järgi (autori koostatud)

Vabavastusega küsimusele vastamine oli vabatahtlik ning vastused laekusid 223 respondendilt. Kõige suurem osa respondentidest (111 vastust) pidas koolivägivalda vähendamise osas olulisimaks lapsevanema rolli. Kodust vanematelt saadud eeskuju arvatakse olevat kõige olulisem mõjur, millega saab koolivägivalda vähendada.

Järgmisel kohal on kool (97 vastust). Oluliseks on peetud koolis valitsevat õhkkonda ning ühtset suhtumist vägivalda. (VI36): *Põhiline on see, et kool ei tohiks eitada, et neil vägivalda esineb. Seda on igal pool. Kool peaks seadma kindlad ja rangemad reeglid, kui on suhtumine, et "Olge nüüd sõbrad edasi ja ärge rohkem tehke."* Toetavate

koolitõtajate ning asjatundliku tugipersonali olemasolu vajalikkus on vastustes korduvalt äramärkimist saanud. (V111): *Pean oluliseks ka lastega töötavate inimeste adekvaatset aruteluoskust lastega vaimse- ja füüsilise vägivalda osas. Usun, et tähtis osa on ka meedial ja infovoogudel, mis lapseni jõuavad, et need oleksid eakohased, kontrollitud (vaadata, mis info on, mis lapseni jõuab) ja adekvaatselt selgitatavad.*

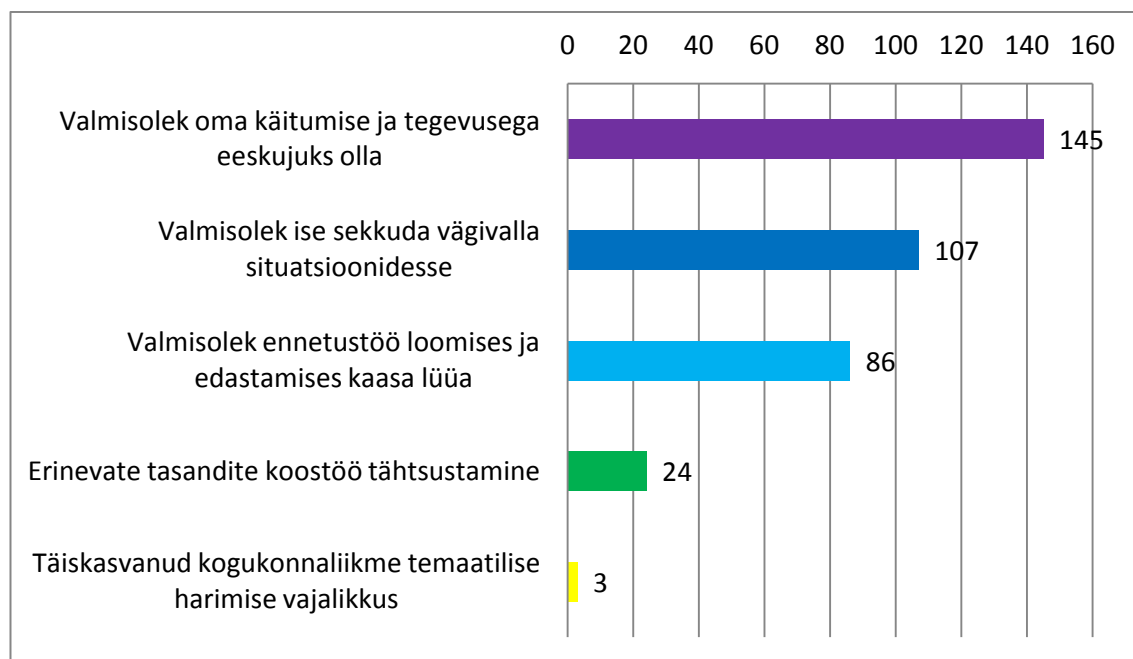
Kogukonnaliikmete näidatav eeskuju ning kogukonna poolt tehtavad tegevused (84 vastust) on respondentide poolt oluliseks peetud. (V86): *Meie täiskasvanud ühiskonnana, saame olla eeskujuks. Väga levinud on vägivald täiskasvanute maailmas, mis siis laste maailmakuvandist rääkida. Koolivägivalda vastu aitab ühiskondliku moraali lähteperspektiivi ümbermõtestamine.*

73 vastuses on äramärgitud üldühiskodlikke meetmete rakendamise vajalikkust, üldsuse suhtumise olulisust ning arvamust, et kui inimesed sarnaselt mõtleksid, siis ei esineks ühiskonnas sellisel määral vägivalda. (V223): *Laps ei julgeks nii käituda, kui teaks, et teda selle eest hukka mõistetakse.* Esines arvamust, et üksikjuhtumite toimumise eest ei kaitse ka ühine sallimatu suhtumine vägivalda, kuid alati vägivaldale reageerides on siiski suur tõenäosus, et juhtumid jäävad harvemaks. (V128): *Tihti täiskasvanud näevad või kuulevad pealt selliseid situatsioone ja lihtsalt ignoreerivad seda lootes, et lapsed suudavad olukorrale ise lahenduse välja mõelda, taipamata, et lapsed ei oska veel nii mõelda nagu nemad.*

Ennetus- ja selgitustöö kogukonnaliikmetega ning eraldi selgitustöö lastega vajalikkus on kirja pandud 59 vastusesse. Erinevate tasandite koostööd kui vägivalda vähendamise meetet näevad 38 respondenti. 30 inimest näevad võimalusi avaliku sektori (politsei, valitsus, KOV, seadusandlus) tegevuses. Esines ettepanekuid, et nähtud vägivaldaluksordadele mittereageerijaid peaks karistama või trahvima ning selles suunas seaduste ning avaliku sektori instantside abil liikuma. 29 vastuses toodi esile ühe võimalusena vägivalda mõjutada aga kasutada meediavõimalusi (internet, ajakirjandus, TV) kajastades seal avalikke autoriteetide poolt esitatud sõnavõtte või iidolite kaasamise näol jõuda paremini otse lasteni.

76% respondentidest on kindlad, et nad pööraksid lastevahelisele vägivaldalle rohkem tähelepanu, kui kogukonnas toimuks aktiivsem informeerimine koolivägivalda ja sekkumisvõimaluste tutvustamisel. 16% vastajatest ei pööraks lastevahelisele vägivaldalle ka lisainformatsiooni puhul rohkem tähelepanu. 8% vastanutest avaldas

arvamust vabavastusetena. 14 vastusest võis lugeda, et suurem informeerimine ei muuda nende konkreetsete vastajate jaoks olukorda, kuna nemad juba tegelevad tähelepanu pööramisega vastavalt vajadusele. Viiel juhul arvati, et sellest võiks olla kasu. Kolme vastaja arvamuse kohaselt toimub teavitamist juba piisavalt.

Joonis 10. Kogukonnaliikme isiklikud tegevused koolivägivalla vähendamiseks. Vabavastused kodeerituna numbrilisele kujule esinemissageduse järgi (autori koostatud)

Küsimusele, mida on kogukonnaliige valmis ise tegema koolivägivalla vähendamiseks vastasid 226 respondenti. Kõige rohkem respondente (145) pakkusid, et on valmis oma käitumise ning tegevusega olema teistele kogukonnaliikmetele ja lastele eeskujuks. (V97): *Iseenda käitumise ja eluväärtuste peegeldamisega eeskujuks olemisel on kõige kiirem ja tugevam mõju minu arvates.* (V19:): *...aeg-ajalt on kõigile vaja meeldetuletust sellest, mida igapäevaste meist saab ise teha, et maailmas valitsevad disharmooniat vähendada.*

107 vastajat on valmis ise sekkuma vägivallasituatsioonidesse ning looma selle tegevusega turvalisema kogukonna. (V56): *Oluline on just laste jaoks turvatunne, mida peaksid pakkuma kool, õpetajad ja lapsevanemad. Kui nemad seda ei suuda siis peavad*

sekkuma teised. (V183): Mul ei ole hetkel otsest kokkupuudet koolis toimuvaga, kuid iga inimese kohus võiks olla vähemalt väljaspool kooli toimuvad kiusamist või vägivalda takistada.

Valmisolekut ennetuskampaaniate loomiseks ning nende edastamiseks teistele kogukonnaliikmetele oli vastuste andmetel valmis 86 vastajat. (V80): *Kui saan lapsevanemaks, siis püüan oskuste ja teadmiste piires täisväärtuslikke lapsi kasvatada, andes neile vajalikud vahendid selliste olukordade ennetamiseks ja vajadusel sellega toimetulemiseks.*

24 vastajat pidas ka siin küsimuses tähtsaks erinevate tasandite koostööd ning kolm vastajat arvas vajaliku olevat korraldada täiskasvanutele temaatilisi koolitusi.

2.4. Uurimistulemuste järelused, arutelu ja ettepanekud

Sekkumisstrateegiaid luues saab arvestada, et naised on altimad reageerima üleskutsetele (N: suurem vastamisaktiivsus küsitlusele). Lisaks sellele reageerivad uurimistulemuste andmetel naised rohkem ka märgatud vägivallasituatsioonidele ja jätavad, märgates vägivalda olukordasid, vähem reageerimata.

Arvestades küsitluse aktiivset ringlemist suhtlusportaalides, võib nooremate inimeste vähese vastamise osakaalu panna selle arvele, et teema ei ole nende jaoks samavõrd aktuaalne, kui järgmistes vanusegruppides olevate inimeste jaoks, kes on juba suurema tõenäosusega koolilaste vanemad. Tõenäolisem on, et lapsevanemad vanuses 25-44 on kõige aktiivsemad sekkujad ja reageerijad.

Liikumisviisi valik (jalgsi, ühistranspordiga, jalgrattaga) võib respondendi puhul olla üks põhjus, miks ta sagedamini puutub kokku erinevate vägivallaolukordadega või vastupidi, miks ta (autoga liikudes) üsna tõenäoliselt sarnaste olukordadega kokkupuudet ei oma. See teadmine annab võimaluse sekkumisinfo levitamise puhul teha teadlikke valikuid, et jõuda võimalikult paljude kogukonnaliikmeteni, kelle abil oleks reaalselt võimalik koolivägivalda mõjutada.

Uuringutulemusena selgus, et osad täiskasvanud, kas ei märka, ei oska või ei soovi reageerida märgates internetis toimuvad lastevahelist vägivalda ning osa täiskasvanuid

märkavad, kuid jätvavad reageerimata märgates lastevahelist sõnavahetust. Sekkumata jätmise vajaks edasist uurimist, et välja selgitada, kas põhjuseks on teadmatus sellest, kuidas antud olukorras reageerida või ei peeta sekkumist oluliseks. Samamoodi oleks oluline teada, kas inimesed on teadlikud, et neil on seaduslikult kohustus sekkuda ja teavitada abivajavast lapsest ning sekkumata jätmise eest on neid võimalik karistada.

Ligikaudu pool vastanutest (140 respondenti) on ise kooliajal kogenud vägivalda. 62 vastanut sekkub enda kogetud vägivalda tõttu märgatud situatsioonidesse. Seitse koolivägivalda all kannatanut ei sekku saadud kogemuste tõttu ise kunagi vägivallasituatsioonidesse. Seega on nende kogetud kooliaegsel vägivallal pikaajalised tagajärjed, mis avaldavad siiani nende käitumisele mõju. Vastanuid, kes on otsustanud oma kogetu tõttu võimalusel alati vägivallaolukordi takistada, oleks võimalik kaasata enda kogemustest rääkima koolide poolt korraldatavatesse loengutesse. Selle kaudu on võimalik toetada lapsi, kes on vägivalla all kannatanud ning mõjutada kiusajaid.

Respondentide arvamuse kohaselt aitavad koolivägivalda vähendada (tähtsuse järjekorras):

- tegevused kodus, perekonnaliikmete eeskujuga ja mõju;
- tegevused koolis, koolitöötajate eeskujuga ja mõju;
- kogukondlikud tegevused, kogukonnaliikmete eeskujuga ja mõju;
- üldühiskondlikud meetmed, üldsuse suhtumine.

Vabavastustest saadud tulemused näitavad, et vastajad arvavad sarnaselt nagu teoreetilises osas esitletud sotsiaalökoloogilise mudeli joonisel välja on toodud, (Joonis 1, lk 13) et lähemal asetsevad võrgustikud (kodu, kool, koolikaaslased) on lapsele suurema otsese mõjuga, kuid kaugemal asetsevad võrgustikud (kogukond, ühiskond) avaldavad samamoodi, kuid kaudsemal moel lapse käitumisele mõju.

Ligikaudu pooltel vastajatest oli valmisolek oma käitumisega lastele eeskujuks olla. Vastajatest 107 olid valmis sekkuma vägivallaolukordadesse isiklikult ning 86 inimest arvasid, et soovivad kaasa lüüa ennetustegevuste loomises.

Töö teoreetilises osas seadusandlikus plaanis esitatud ootused, toetuda täiskasvanud kogukonnaliikmetele vägivalla vähendamises on reaalsed. Lisainfo, käitumisjuhiste ja eestvedajate olemasolu korral leiab kogukonnaliikmete seast aktiivseid inimesi, kelle abil on koolivägivalla ning üldse vägivalla vähendamine ühiskonnas võimalik.

Tuginedes inimeste kirjapandud arvamusele, on tajuda, et usutakse üldsuse arvamuse/sallimatuse mõjusse. Suurema üldsuse surve tekkimiseks on vajalik rohkem ühiskondlikus plaanis mõjukate inimeste eesmärgipäraseid vägivallavastaseid sõnavõtte, pöördumisi ning kampaaniaid.

Autor teeb ettepaneku korraldada koolide poolt avalikke ühisüritusi, teavitus- ja vestlusringe või koolitusi spetsialistide eestvedamisel väärtuskasvatuse ja koolivägivalla teemadel, kaasates sinna kõiki huvilisi. Kindlasti peaksid olema kaasatud koolitöötajad, õpilased, lapsevanemad, kohaliku omavalitsuse esindajad, ajakirjanikud. Meedia abil on võimalik laiemalt kogukonda informeerida toimunud sündmuse eesmärkidest ning sel moel vägivallavastaseid väärtusi jagades mõjutada lugejaid-kuulajaid.

Autor peab oluliseks tegevuseks kohalikus ajakirjanduses kajastust leidnud juhtumite puhul kaasata ühe osapoolena arvamust avaldama asjatundlikke spetsialiste, kes oskavad jagada sobivat käitumisinfot või sekkumisviise pealtnägijatele.

Koolivägivallale suurema üldsuse tähelepanu tõmbamiseks teeb töö autor ettepaneku korraldada erinevaid kampaaniaid ning tähelepanupüüdvaid etteasteid. Näiteks korraldada sotsiaaleksperiment, kus filmitakse pealtnägijate reaktsioone korraldatud situatsioonidele ning hilisemalt avalikustada tulemused koos professionaalsete kommentaaride ja soovitustega teemat valdavate spetsialistide poolt.

Tähtis on koolides jõuda ühtse arusaamise ja suhtumiseni koolivägivalla osas. Kõik koolitöötajad peaksid tegutsema ühiste ootuste ja reeglite alusel, mis oleksid teada ka lastele.

Koolides oleks vajalik lisada valikainena nn. suhtlemisõpetus, mis keskenduks sotsiaalsete oskuste arendamisele. Lisaks annaks antud tund võimaluse lahendada täiskasvanu juuresolekul ja abil laste omavahelisi probleeme, õpetades lastele samas

rahumeelseid viise probleemolukordade lahendamiseks. Antud tundi võiksid aeg-ajalt olla kaasatud ka lapsevanemad, et sel moel harida lapsevanemaid ning tagada lastele õpetatu parem kinnistamine koostöös koduga.

Kiusamise ohvriks langenud lapsele ei tohi jääda tunnet, et ta on oma probleemidega ükski ning kellelegi ei lähe tema mure korda. Iga laps koolis peaks teadma, kelle poole pöörduda, kui tal on midagi juhtunud ning iga kiusamisjuhtumiga peab tegelema.

Oluline oleks lisaks täiskasvanud kogukonnaliikmetele kaasata ennetus- ja sekkumistegevusse ka lapsed. Sedasi saab lastele anda teadmisi ja oskusi märkamaks ja sekkumaks või abi otsimiseks, kui nad juhtuvad olema tunnistajateks vägivallasituatsioonile.

Vägivalla või kiusamise puhul väljaspool kooli oleks vajalik jagada kogukonnaliikmetele informatsiooni lisaks sekkumisele ka edasise tegutsemise osas. Vajalik oleks teavitada toimunud juhtumitest lapsevanemat, kooli või politseid, et sel moel tagada edasine juhtumiga tegelemine. Edasises tegevuses peaksid kaasatud olema kõik osapooled. Nii kiusaja, kiusatav kui ka lastest kõrvalseisjad.

Kui lasteni jõuab teadmine, et neid ümbritsevad täiskasvanud ei eira nende tegusid ning reageerivad negatiivsetele juhtumitele, siis on tõenäoline, et laste käitumine muutub paremuse poole ning lastevaheline vägivald väheneb.

Efektiivsemaks sekkumis- ja ennetamistegevuskava loomiseks oleks vajalik välja selgitada kui palju ja millist koolivägivalda esineb Viljandi linna koolides enim.

Järgnevas sammuks jätkusuutliku koolivägivalla strateegia loomises oleks kohaliku omavalitsuse eestvedamisel kokkukutsutud arendusmeeskond, kelle abil koostada kõikidele Viljandi linna koolidele (kaastes aktiivselt igas tegevuse etapis kogukonnaliikmeid) ühtne vägivallavastane tegevuskava ning aitaks seda rakendada töösse.

Kogukonnas ja koolis tehtav ennetustöö vägivalda vähendamiseks peab olema järjepidev ning au sisse tuleb tõsta väärtuskasvatusest tulenevad põhimõtted, mis soodustavad vägivaldavaba käitumisharjumuste kujunemist. Täna sel päeval tehtud pingutuste tulemusi ei pruugi me näha ega tunda lähiaastatel, kuid järjepideva töö tulemusena on võimalik, et järgmise põlvkonna kogukonnaliikmed ja lapsevanemad on teadlikumad, vastutustundlikumad ning osavõtlikumad.

KOKKUVÕTE

Koolivägivald ning selle vähendamine on olnud seoses maailmas ning ka väikeses Eesti linnas Viljandis toimunud traagiliste sündmuste tagajärjel aktuaalseks teemaks. Käesoleva lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada, millisel viisil oleks täiskasvanud kogukonnaliikmel võimalik suurendada oma rolli koolivägivalla ennetamisel, märkamisel ja takistamisel.

Sihtrühmaks oli Viljandi linna täisealine elanik või Viljandis töötav inimene, kes kasutab interneti. Valim moodustus lumepallivalimi meetodil kasutades ära inimestevahelisi suhteid.

Töös püstitati uurimisküsimused:

- Milline on Viljandi linna täisealise kogukonnaliikme roll koolivägivalla märkamisel, takistamisel ning ennetamisel?
- Millistele kvalitatiivsetele tunnustele vastava kogukonnaliikme abil on koolivägivalla mõjutamine kõige tõenäolisem?
- Kuidas on võimalik kogukonnaliikmete potentsiaalset panust koolivägivalla ennetamisel, märkamisel ning takistamisel maksimeerida?

Andmekogumismeetodina kasutati uurija poolt koostatud ankeeti. Küsitlusele vastanute hulgast läksid arvesse 287 respondendi vastused. Ligikaudu pool küsitlusele vastajatest on valmis oma käitumisega lastele eeskujuks olema. Respondentidest 107 on valmis ise vägivallaolukordadesse sekkuma ning 86 inimest olid valmis kaasa lööma ennetustegevuses ning kampaaniate loomises, mille abil vähendada koolivägivalda.

Kõige tõenäolisem sekkuja ning ennetustegevuses osaleja on lapsevanemast naisterahvas vanuses 25-44. Antud järeldused on tehtud tuginedes respondentide

vastamisaktiivsusele ning lisaks sellele reageerivad uurimustulemuste andmetel naised enam ka märgatud vägivaldsituatsioonidele, jättes märganuna vägivaldoluks vähem reageerimata.

Rolli mängib vägivaldoluks märkamise juures inimeste liikumisviis. Liikumiseviisi valik (jalgsi, ühistranspordiga, jalgrattaga) võib olla respondendi puhul üks põhjustest, miks ta sagedamini puutub kokku vägivaldoluksdega või miks ta neid (liikudes autoga) ei märka. Samas ei mõjuta liikumisviisi valik internetis toimuva kiusamiskäitumise märkamist.

Kogukonnaliikmete panuse suurendamiseks koolivägivalda vähendamises on vajalik viia kogukonnaliikmeteni infot käitumisjuhiste, sekkumismeetodite ning koolivägivalda mõjude kohta. Respondentide vastustest selgus, et nende arvates avaldab kõige suuremat mõju koolivägivaldale perekonna, koolitöötajate, kogukonnaliikmete eesmärgipärased väärtuskasvatust toetavad tegevused ning üldine ühiskondlik sallimatu suhtumine vägivalda. Lisaks peeti oluliseks ennetus- ja selgitustööd ning erinevate tasandite (kodu, kool, KOV, kogukonnaliikmed, politsei jt.) koostööd.

Enne järgnevate sammude planeerimist oleks vajalik välja selgitada, mis tüüpi koolivägivald on Viljandis domineerivam, et luua efektiivsemid sekkumisstrateegiaid. Vastavalt saadud infole oleks võimalik viia vajalikku sekkumisinfot ning planeerida ja korraldada temaatilisi koosolekuid-loenguid huvigruppidele.

Läbiviidud küsitluse tulemusena on aru saada, et Viljandi linnas on kogukonnaliikmeid, kellele läheb korda piirkonna laste turvalisus. Vastanute seas on inimesi, kes oleksid valmis panustama turvalise ja atraktiivse linna maine hoidmisesse, hoolimata toimunud traagilistest sündmustest.

Kokkuvõtte uuringutulemustest esitatakse Viljandi Linnavalitsuse Haridus- ja kultuuriametisse, Viljandi koolide õppejuhtidele ning kohaliku ajalehe "Sakala" toimetusse. Töö autor avaldab lootust, et Viljandi linna kogukonnaliikmete, koolide ja kohaliku omavalitsuse koostöös on võimalik vähendada koolivägivalda, et luua sel moel turvalisemat elukeskkonda siin elavatele elanikele.

VIIDATUD ALLIKAD

- Aasvee, K. Rahno, J. *Eesti kooliõpilaste tervisekäitumise uuring. 2013/2014*. Tervise Arengu Instituut. Loetud aadressil https://intra.tai.ee/images/prints/documents/144776947825_HBSC_2014_kogumik.pdf
- Aimre, I., Traat, U. (2004). Koolivägivallast Ameerikas. *Haridus 1*. lk 6-8.
- Auväärt, L. (2000) *Õigus, Psühholoogia, Sotsioloogia*. MTÜ ÕPS Tartu Ühing. lk 52-54.
- Bancroft, L. Silverman, J, G. (2007) *Vägivallatseja lapsevanemana*. Millist mõju avaldab lähisuhtevägivald perekonna toimisele? Tartu : Naiste Varjupaik.
- Bullying vs Violence (2014) Retrieved from <http://www.bullyingstatistics.org/content/bullying-vs-violence.html>
- Cowie, H. (2013) *The immediate and long-term effects of bullying*. In. Rivers, J.&Duncan, N. (Eds.). *Bullying: Experiences and discourses of sexuality and gender*. Cornwall: TJ International Ltd.
- Creswell, J. W. (2003). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Second Edition, CA: Sage Publication, Inc. Retrieved from http://isites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic1334586.files/2003_Creswell_A%20Framework%20for%20Design.pdf
- Dupper, D, R. (2013). *School Bullying: New Perspectives on a Growing Problem*. Oxford Scholarship Online. DOI:10.1093/acprof:oso/9780199859597.001.0001.
- Effects of childhood bullying still evident 40 years later, study says. (2014, 18. april) *Fox News. Reuters*. Retrived from <http://www.foxnews.com/health/2014/04/18/effects-childhood-bullying-still-evident-40-years-later-study-says.html>
- Fox, C. L., Boulton, M. J. (2005). The social skills problems of victims of bullying: self, peer and teacher perceptions. *British Journal of Educational Psychology*. (75). Pp. 313-328. DOI: 10.1348/000709905X25517

- Gavrilova, J. (2015) *Interneti kasutamise seos koolivägivallaga kooli huvijuhtide ja noorte arvamustes*. (Lõputöö). Tallinna Ülikool. Pedagoogiline seminar, Tallinn
- Graham, J. Bennett, T. (1998) *Kriminaalpreventsioon Euroopas ja Põhja-Ameerikas*. Kriminaalpreventsiooni Nõukogu.
- Gumpel, T. P. & Meadan, H. (2000). Children`s perceptions of school-based violence. *British Journal of Educational Psychology* 70, 391-404. DOI: 10.1348/000709900158191
- Haridusministeerium ja Teadusministeerium. Haridussilm. Loetud aadressil http://www.haridussilm.ee/?leht=alus_yld_2
- Hiimäe, E. & Kivisaar. K. (2011). *Mõista ja toeta oma last*. Tallinn: Agitaator.
- Ilves, T, H. (2014, 27. oktoober) Pressiteade. Loetud aadressil <https://www.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/10672-2014-10-27-14-07-51/index.html>
- Järve, L. (2001. 9. november) Koolivägivald on igapäevane nähtus. Nr. 40 lk. 2. *Õpetajate Leht*.
- Karistusseadustik. (2001). *Riigi Teataja I*. 61, 364. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/117122015009>
- Kassak, E. (2013) „Igaüks saab peatada koolivägivalla“ Kool 2008. Noorsootöötaja, huvihariduse spetsialist. *Kodutohter*. loetud aadressil <http://www.kool.ee/?8143> lk 46
- Kidron, A. (2008) *Uurija käsiraamat. Mis ja milleks? Kuidas? Mis meetodil?* Tallinn: Mondo.
- Kirch, M. (2015. 27. veebruar) Tulistamisvaba kooli võimalikkusest. Kas tuleme toime? *Õpetajate leht*, nr. 7, lk 5.
- Kiusamine algab juba lasteaias (2012. 1. mai) *Director Media, Psühholoogia Sinule*. Loetud aadressil <http://www.director.ee/kiusamine-algab-juba-lasteaias/>
- KiVa Antibulling Program (2016, 15. jaanuar) KiVa koolid. Loetud aadressil <http://www.kivaprogram.net/estonia/kiva-koolid>
- KiVa Antibulling Program (n.d.). Loetud aadressil <http://www.kivaprogram.net/estonia>
- Kutsekoolis kaaslast pussitanud nooruk pääses karistusest. (2016, 21. aprill). *Sakala*. Loetud aadressil <http://sakala.postimees.ee/3664169/kutsekoolis-kaaslast-pussitanud-nooruk-paases-karistusest>
- Kõiv, K. (2003) *Muutused koolikiusamises Eesti koolis viimastel aastatel*. *Antisotsiaalse käitumisega õpilased*. Artiklite kogumik III. (lk 17-28).

- Kõiv, K. (2003). *Koolikiusamine ja –vägivald kui antisotsiaalse käitumise alaliigid*. Rmt: K. Kõiv (toim), *Antisotsiaalse käitumisega õpilased*. Artiklite kogumik III. Tartu, OÜ Vali Press.
- Kõiv, K. (2006). *Kiusamiskäitumise mitu tahku: õpilastevaheline kiusamine, õpilaste kiusamine õpetajate poolt, õpetajate kiusamine õpilaste poolt ning õpetajate kiusamine kooli personali ja lapsevanemate poolt*. OÜ Vali Press trükikoda.
- Kääre kasutati torkamiseks ka maagümnaasiumis. (2010, 8. detsember). *Sakala*. Loetud aadressil <http://pluss.sakala.ajaleht.ee/353629/kaare-kasutati-torkamiseks-ka-maagumnaasiumis>
- Laanpere, M. (2005). *Kiusajate liigid*. Loetud aadressil http://www.htk.tlu.ee/eikiusa/opilasele/Folder.2004_0805.9968204288/Document.2004-08-11.2630760910
- Lastekaitseeadus. (2014) *Riigi Teataja I*. Otsus nr. 533. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/106122014001>
- Lindenberg, S., Veenstra, R., Winter, A. F., Oldehinkel, A. L., Verhulst, F. C., Ormel, J. (2005). Bullying and Victimization in Elementary Schools: A Comparison of Bullies, Victims, Bulli/Victims and Uninvolved Preadolescents. *Developmental Psychology*. Vol. 41. (4). pp. 672-680. DOI: 10.1037/0012-1649.41.4.672
- Linnas, E. (2015) *Koolikiusamise käsitlemine ja sellesse sekkumine õpetajate poolt Tallinna ja Harjumaa koolide näitel*. (Lõputöö). Tallinna Ülikool.
- Loonet, T.M. (2014. 27. jaanuar) Noorte suitsiide Eestis vähem. *Postimees*. Loetud aadressil <http://www.postimees.ee/2675126/noorte-suitsiide-estis-vahem>
- Ma, X., Stewin, L. L. & Mah, D. L. (2001). *Bullying in school: nature, effects and remedies*. *Research papers in education*, 16. DOI:10.1080/02671520126826
- Michelson, T. (2004, 24. aprill) "Nii julm, et hinge võttis kinni!" *Õhtuleht*. Loetud aadressil <http://www.ohhtuleht.ee/156047/nii-julm-et-hinge-vottis-kinni>
- Olweus, D. Limber, S, P. (n.d.) The Olweus Bullying Prevention Program: Implementation and Evaluation over Two Decades. The International Handbook of School Bullying. Retrieved from <http://www.bullyingpreventioninstitute.org/LinkClick.aspx?fileticket=5BnCPJGFPhc%3D&tabid=72>

- Peterson, R.L. Skiba, R. (2013.) *Creating School Climates That Prevent School Violence*.
retrived from
https://www.researchgate.net/profile/Reece_Peterson/publication/233086566_Creating_School_Climates_That_Prevent_School_Violence/links/53f4b1ce0cf22be01c3ed90e.pdf
- Piirak, S. (2013, 26. jaanuar) Koolides kiusatakse iga päev. *Sakala*. Loetud aadressil
http://sakala.postimees.ee/1116636/koolides-kiusatakse-iga-paev/%7BLOGOUT_URL%7D
- Politsei- ja Piirivalveamet. (2014). *Koolivägivald ja –kiusamine*. Loetud aadressil
<https://www.politsei.ee/et/nouanded/noorele/koolivagivald/>
- Põhikooli -gümnaasiumiseadus. (2010). *Riigi Teataja I*. 41, 240. Loetud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13332410>
- Raba, R. (2008, 26. september) Veretöö Soome kutsekoolis kasvatas ohutunnet. *Sakala*.
Loetud aadressil <http://sakala.postimees.ee/35982/veretoo-soome-kutsekoolis-kasvatas-ohutunnet>
- Rask, R. (2014, 29. august) *KiVa kiusamisvastase programmi pilootuuring Eestis – esmane kokkuvõte*. Loetud aadressil <http://www.kriminaalpoliitika.ee/et/kiva-kiusamisvastase-programmi-pilootuuring-eestis-esmane-kokkuvote>
- Remnjova, M. (2014). *Lastele suunatud vaimne vägivald koolis kalamaja Põhikooli näitel*. (Lõputöö) Tallinna Ülikool, Tallinn.
- Ringkonnakohus ei muutnud tulistaja karistust. (2016. 31. märts). *Lääne Elu*. Loetud aadressil
<http://online.le.ee/2016/03/31/ringkonnakohus-ei-muutnud-koolitulistaja-karistust/>
- Romanenkov, K. (2009). *Online-keskkonnas valitsevad riskid ja nende teadvustamine 9-12 aastastel lastel*. (Lõputöö) Loetud aadressil
http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/15796/Romanenkov_Katrin.pdf?sequence=1
- Saks, J. (2015) *Tulistamine Viljandi koolis: miks, kelle traagika, kes vastutab, mida teha*. Tallinn: Integraloogia Instituut.
- Salumäe, K-E. (2015, 02. november). Kutsekooli ühiselamus pussitas üks 16- aastane noormees teist. *Sakala*. Loetud aadressil <http://sakala.postimees.ee/3383317/kutsekooli-uhiselamus-pussitas-uks-16-aastane-noormees-teist>

- Smith, P.K. Steffgen, G. Sittichai, R. (2013). *The nature on cyberbullying, and an international network*. Cyberbulluig through the new media. Carnwall: TJ International Ltd
- Soo, K. Ilves, K. Strömpl, J. (2009) *Laste väärkohtlemise juhtumitest teavitamine ja võrgustikutöö*. Lõppraport. Tartu Ülikool Sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika instituut. Loetud aadressil http://www.lastekaitseliit.ee/wp-content/uploads/2011/04/Lapse_vaarkohtlemisest_teavitamine_uuringu_raport-1.pdf
- Strömpfl, J; Selg, M; Soo, K; Šahverdov-Žarkovski, B. (2007) *Eesti teismeliste vägivallatõlgendused*. Sotsiaalministeeriumi toimetised. Loetud aadressil http://www.rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/53/1/Sotsiaalministeerium2007_6.pdf
- Sullivan, K., Cleary, M., Sullivan, G. 2004. *Kiusamine koolis*. Tartu: Atlex.
- Swearer, S, M. Espelage, D, L. (2011) Expanding the Social-Ecological Framework of Bullying among Youth: Lessons Learned from the Past and Directions for the Future. Chapter 1. *Educational Psychology Papers and Publications*. Paper 140. Retrieved from <http://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1139&context=edpsychpapers>
- Swearer, S, M. Espelage, D, L. Vaillancourt, T & Hymel, S. (2010). What Can Be Done About School Bullying? Linking Research to Educational Practice. *Published in Educational Researcher* (2010) 39(1): 38-47. Copyright 2010, Sage. Published on behalf of American Educational Research Association. DOI: 10.3102/0013189X09357622.
- Säre, E. (2011) *Vägivaldse käitumise esinemise kohad ja liigid koolis kolmanda klassi õpilaste näitel*. (Lõputöö) Loetud aadressil <http://www.rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/5122/1/S%C3%A4re2011.pdf>
- Zirnask, M. Püve, B. (2008, 31. juuli) Viljandi "Pahad tüdrukud". *Delfi*. Loetud aadressil <http://www.delfi.ee/archive/viljandi-pahad-tudrukud?id=19451242>
- Uustalu, A. (2010, 1. detsember) Tüdruk virutas poisile kääridega kaela. *Õhtuleht*. Loetud aadressil <http://www.ohtuleht.ee/404804/tudruk-virutas-foisile-kaaridega-kaela>
- Vihma, P. Lippus, M. (2014) *Kogukonna uuring*. *Eesti kogukondade hetkeseis*. (Uuringuraport). Loetud aadressil <http://www.kysk.ee/failid/Upload/files/Uuringud/Kogukonnauuring.pdf>

- Viljandi koolis toimus tulistamine. (2014, 27. oktoober) *Äripäev*. Loetud aadressil <http://www.aripaev.ee/uudised/2014/10/27/viljandi-koolis-toimus-tulistamine>
- Viljandi linn. (s.a.) Haridus ja Kultuuriamet. Loetud aadressil <https://www.viljandi.ee/haridus-ja-noorsootoo>
- Viljandi Maavalitsus. (s.a.). *Viljandi maakonna rahvastikustatistika*. Loetud aadressil <http://viljandi.maavalitsus.ee/rahvastiku-statistika>
- Viljandimaa. Viljandimaa Rajaleidja keskus. (s.a.). Loetud aadressil <http://www.rajaleidja.ee/viljandimaa/>
- Woolfson, C. R. (2004) *Miks lapsed nii käituvad?* Varrak kirjastus
- Working in the Community. (n.d.). Retrieved from <http://www.stopbullying.gov/prevention/in-the-community/index.html>
- Õunapuu, L. (2014) *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Loetud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

Lisa 1. Ankeetküsitlus "Viljandi täisealine kogukonnaliige koolivägivalla mõjutajana"

Viljandi täisealine kogukonnaliige koolivägivalla mõjutajana

Antud küsimustik on koostatud Tartu Ülikooli Pärnu kolledži üliõpilase lõputöö jaoks vajaliku uuringu läbiviimiseks. Uuringu eesmärk on välja selgitada Viljandi linna täisealise kogukonnaliikme valmisolek koolivägivalla märkamisel, takistamisel ning ennetamisel. Küsitluses on oodatud osalema ainult Viljandi linnas elavad või töötavad täisealised elanikud. Küsitlus on anonüümne ning saadud andmeid kasutatakse üldistatud kujul ning ainult konkreetse lõputöö valmimisel.

Ankeedi täitmine võtab aega orienteeruvalt 10-15 minutit.

Ankeetküsimustik on avatud alates 07.03 kuni 20.03 2016.

Küsimuste või probleemide tekkimisel võtke ühendust kristi.tikkerbar@gmail.com

Ette tänades,

Kristi Tikkerbär

* Kohustuslik

1. Kas Te elate ja/või töötate Viljandis? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Jah
 Ei   *Lõpetage selle vormi täitmine.*

2. Teie sugu? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Naine
 Mees

3. Teie vanus? *

Märkige ainult üks ovaal.

- 18 - 24
 25 - 34
 35 - 44
 45 - 64
 65 - ...

4. Olete Te lapsevanem? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Jah, mul on alaealine/alaealised lapsed
 Jah, mul on täisealine/täisealised lapsed
 Jah, mul on nii ala- kui täisealisi lapsi
 Ei

5. Liikumisvahend/viis, mida peamiselt kasutate: *

Märkige ainult üks ovaal rea kohta.

	Mitte üldse	Harva	Sageli	Enamasti	Alati
Auto	☐	☐	☐	☐	☐
Ühistransport	☐	☐	☐	☐	☐
Jalgratas	☐	☐	☐	☐	☐
Liigun jalgsi	☐	☐	☐	☐	☐

6. Kas olete märganud avalikus kohas lapsi, kes on ... *

Märkige ainult üks ovaal rea kohta.

	Olen märganud ja sekkunud isiklikult	Olen märganud ja teatanud kooli, politseisse vms.	Olen märganud aga ei ole sekkunud	Ei ole märganud
Sõnavahetuses	☐	☐	☐	☐
Kiusamissituatsioonis (togimine, asjade äravõtmine, kinni hoidmine vms)	☐	☐	☐	☐
Kaklemas	☐	☐	☐	☐

7. Kas olete märganud interneti suhtlusportaalides lastevahelist internetikiusamist, kus esineb solvavaid... *

Märkige ainult üks ovaal rea kohta.

	Olen märganud ja sekkunud isiklikult	Olen märganud ja teatanud veebipolitseile, kooli, vms.	Olen märganud aga ei ole sekkunud	Ei ole märganud
Kommentaare	☐	☐	☐	☐
Pilte	☐	☐	☐	☐
Postitusi	☐	☐	☐	☐

8. Kuuldes oma lapselt, tuttavalt, sõbralt vms. koolivägivaldajuhtumist või kiusamisest (nii koolis, kooli-koduteel, mänguplatsil, internetis jt.), kas olete sellest teavitanud kooli, lapse vanemaid, politseid, veebipolitseid? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Jah Edasi küsimuse 10 juurde.
- Ei Edasi küsimuse 10 juurde.
- Ei ole kuulnud taolistest juhtumitest Edasi küsimuse 10 juurde.
- Arvan, et see on kellegi teise asi sekkuda ja reageerida Edasi küsimuse 9 juurde.

9. Kes peaksid eelnevas küsimuses mainitud olukordadesse sekkuma? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Muu: .....

10. Kas peate oluliseks sekkumist, kui märkate lastevahelist kiusamist või vägivalda? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Jah
- Ei

11. Olete Te ise koolivägivalla all kannatanud? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Jah Edasi küsimuse 12 juurde.
- Olen ja seetõttu sekun Edasi küsimuse 12 juurde.
- Olen ja seetõttu ei sekku Edasi küsimuse 12 juurde.
- Ei ole Edasi küsimuse 13 juurde.

12. Mis tüüpi koolivägivallaga oli Teil oma kooliajal kokkupuude? *

Märkige ainult üks ovaal rea kohta.

	Mitte kunagi	Harva (1-2 juhtumit)	Sageli (3-5 juhtumit)	Üsna sageli (5-6 juhtumit)	Väga sageli (rohkem kui 7 juhtumit)
Füüsiline (löömine, tõukamine jne)	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusamine (solvamine, tagarääkimine, eiramine, jne)	☐	☐	☐	☐	☐
Internetikiusamine (solvavad videod, pildid, postitused, libakontod jne)	☐	☐	☐	☐	☐

13. Kas lapsed peaksid omavahelised vägivaldasekkumised suutma ise lahendada? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Jah
- Ei

14. Kas Teie arvamusel väheneks koolivägivald, kui ühiskonnas valitseks selles osas nulltolerants? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Jah
- Ei
- Muu: .....

15. Kas pööraksite lastevahelisele vägivaldasekkumisele rohkem tähelepanu ja sekkuksite, kui kogukonnas toimiks aktiivsem informeerimine koolivägivalla ning sekkumisvõimaluste tutvustamisel? *

Märkige ainult üks ovaal.

- Jah
- Ei
- Muu: .....

16. Kes ja kuidas saaksid koolivägivalla vähendamisele kaasa aidata? (N: mina ise, ajakirjandus, ühiskond, kogukond, valitsus, kohalik omavalitsus, kool, politsei, lapsevanem, üldsuse suhtumine, laste ombudsman, suurem informeerimine jne)

.....

.....

.....

.....

.....

17. Mida oleksite Teie ise valmis koolivägivalla vähendamiseks tegema? (N: sekkuma, toetama, ennetuskampaaniates osalema, infot levitama, kampaaniaid looma, kontrollima, eeskujuks olema, lastele austust ja sallivust õpetama jne)

.....

.....

.....

.....

.....

SUMMARY

The adult community members of Viljandi town influence on school violence

Kristi Tikkerbär

In recent years there has been increased attention to school violence, its causes and prevention. Around the world incidents of violence in schools have become more frequent and severe. The most tragic instances of school violence have been fatal, and this topic more often exceeds in the news. Students are affected by the surrounding people, their actions and statements of opinion as of the school, on the way to school, at home, as well as on the Internet.

Significance of the subject lies on the fact that psychological and physical trauma from the childhood will affect people for many years. Mentally healthy and improving people will help to create a strong and secure society. Therefore it is particularly important to deal with the early elimination of the factors that inhibit children's full development using supporting, informing, and intervention using by all members of society.

Violence in school and the reduction of it has become an important issue in the world, as well as in Estonian (due to the tragic events took place in a small town in Estonia Viljandi). The aim of the graduation thesis was to find out in which way the adult members of the community would be able to increase their role in the prevention, perception and intervention into the school violence.

The target group was an adult resident of the town of Viljandi, or a person who works in Viljandi and uses the Internet. The sample group was selected using snowball sampling method taking advantage of the relationships between people in Internet.

The graduation thesis consist of two chapters, the first of which provides an overview of school violence. In subchapters are focused on school violence studies made by different researchers, basic aspects of school violence, the parties of school violence, acts of violence and also focused on locations where the violence take place, types and pre4vention of school violence.

The second chapter gives an overview of the examined area, respondents and there occurred school violence, the research questions, results and methodology of study process, analysis and conclusions.

A questionnaire is used to collect the data, which correspond to the respondents questions prepared by the investigator. In semi-structured questionnaires there are used questions and answers where the answers are mostly predetermined but there are also presented some open-ended questions. The answers to the open-ended questions are coded, it allows to systemize and analyze the answers later. The answers to the open-ended questions allowing or providing an innovative or a distinctive approach to the problem are brought out in the research findings chapter. The survey results are analyzed using multiple-choice questions, quantitative method for the analysis of free-response questions for qualitative analysis method as a result of the coded word phrase changed into quantitative numerical values. The survey results were analyzed using a combined method which enables to capture both, answers to the multiple-choice questions and open-ended questions, the results of the numerical value. (Creswell, 2003, p.21)

According to the requirement we could use 287 responded answers from our respondents. Of these, 73 % were women and 27% men. Over the survey respondents had both women and men aged 25-34 and 35-44 . In the age group 25-34 had a total of 92 respondents in the 35-44 age group of 81 respondents. Least of respondents in the youngest age group (18-24) has a number of respondents was 53, which represented 18% of the total number of respondents.

The town of Viljandi (Viljandi County .... n.d.) resides in 01.01.2016 at 18112 inhabitants. Given the number of respondents to a survey, 95 % confidenceof the entire

sample selecting mistake-percentage 5.74 % . The number of respondents in this case to the data obtained can not be generalized, but they give some idea of the town of Viljandi living and / or working members of the community informed, action and willingness to influence school violence.

In the work there were erected the following research questions:

- What role can take an adult community member noticing school violence, obstructing and preventing it?
- Which type of community member (age, parenting, sex, modal way) is most likely affecting school violence?
- How can the potential contribution of community members in preventing school violence, obstruction and noticing maximize?

107 of the respondents are ready to intervene in situations of violence themselves, and 86 people were willing to participate in prevention and creating campaigns to reduce school violence.

The most likely upstander in prevention actions and interrupter violent acts is a female parent aged 25-44. The conclusions are made on the basis of the respondents response activity. According to the results of study female respondents are reacting more when they notice violence.

The choice of movement plays an important role noticing situations of violence acts. The choice of forms of transport (on foot, by public transport, cycling) may be one of the reasons for the respondent why she/he notices violence situations or why he/she (a car user) do not notice them. The choice of forms of transport does not affect noticing of bullying behavior on the Internet.

To increase contributions of Community members reducing school violence is necessary to inform them about the possibilities of reducing violence in schools, long term effects school violence and interventions.

Respondents' responses revealed that in their opinion the greatest impact on school violence is how the family, school staff, members of the community and their purpose

and value education support through activities and overall socio intolerant attitudes towards violence.

It was also considered importance of prevention and awareness activities and at various levels (home, school, local government, community members, police) cooperation actions.

The result of the survey shows that in Viljandi there are community members who care about the safety of children in the region. Among the respondents, there are people who would have a will to contribute to a secure and attractive image of the city to hold, despite occurred the tragic events.

Lisa 2. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristi Tikkerbär

(sünnikuupäev: 24.08. 1978)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„ Viljandi linna täisealine kogukonnaliige koolivägivalla mõjutajana“,

mille juhendaja on Anu Aunapuu,

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Pärnus, 18.05 2016